25ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 6913 1 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1908 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 18 ՌԱՄԱԶԱՆ 1326 14 Octobre 1908 25me année N. 6913

"ԱՐԵՒԵԼՔ"
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ

Բաժանորդագրութեան Պայմանները
Կ. Պոլսոյ համար տարեկան 80 Ղ.ռ.
» » վեցամսեայ 45 »
Գաւառներու համար տարեկան 108 »
» » վեցամսեայ 60 »
Օտար երկիրներու համար տարեկան 25 Ֆր.
» » վեցամսեայ 20 »
Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

10 ՓԱՐԱ

آره ولك
ارمنيجه يومى و سياسى غزته
صاحب امتيازى قره كين بوياجيان
درعليه غلطه

AREVELK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

10 PARAS

ԽՄԲԱԳԻՐԱՊԵՏ
ԵՐ. ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

ՄՈՒՐԱՏ ՊԷՅԻ ԾԱՌԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

Կամաց կամաց, բռնակալութեան գաստ ցեցերը կը շարժին իրենց մութ խորշերուն մէջ։ Պէօռ Ալին, այս քանիմեկի մարդը, որ առաջին նշանը տուաւ օսմ. սահմանադրութեան դէմ ոռնալու, իր թունաւոր աւիշը լորձնելով Եղբայրութեան և Հաւասարութեան վսեմ Խորհրդանշանին դէմ, կ'ունենայ իր անարգ գոյութեան մեծ ու պզտիկ հետեւորդները՝ Մուրատ պէյ, Նաջիֆ Սուրուրի և Իսքեանի Ճէմիլ Մոլլա անունով սինլքորներու անձին մէջ, որոնք կ'ուզեն իրենց վերապահել նոր ռէժիմը տապալած ըլլալու տխուր և քանիմեկի փառքը։ Անոնք՝ անհամբերութեան անդէ մը մտրակուած՝ դեռ աւելի երկար չկրցան իրենց գարշոտ գոյութիւններուն մէջը պահել պարփակել չարաւը որ կը գոյանար հոն, կը յորդէր կը զեղուր՝ պայթելու ատրճաններուն համնելով։

Ու աղէկ եղաւ որ այս օձերը այսքան կանուխ իրենց գլուխները դուրս ցցեցին Սահմանադրութեան կանանչափառ մարմանդին թաւշանման հարթութենէն, որուն վրայ անհոգ, երջանիկ կը պտըտէին ոմանք, անկասկած ո և է վտանգէ, անխառն ու երանելի հանդարտաւէտութեամբ մը լեցուած։

Ըսել է կա՛յ եղեր վտանգ մը։

Անգամ մը որ այսպէս անոր — այդ վտանգին — գոյութիւնը կը հաստատուի, անշուշտ աւելի դիւրին պիտի ըլլայ զինուիլ անոր դէմ, իր սաղմին կազմաւորութեանը մէջ իսկ զարնել բնաջինջ ընել զայն։

Ու կարծես տեսակ մը անհամբերութիւն կար մեր ամէնուս մէջ՝ ո և է մէկ կէտէ մը բարձրանալը տեսնելու ռէաքսիոնի հրէշին, որ անպատճառ գլուխ պիտի երկնցնէր ուշ կամ կանուխ, մէկ օրէն միւսը։

Կարծես չէինք ուզեր հաւատալ, մենք՝ սահմանադրական զաւակներս օսմ. Սահմանադրութեան, թէ այսքան դիւրին կարելի է ձեռք բերել, անակնկալ րոպէի մը մէջ, աշխարհի ամէնէն գեղեցիկ ու ամէնէն ալ դժուարին բանը, Սահմանադրութիւնը, առանց ընդդիմադրական արգելքի, առանց դժգոհութեան քրթմնջիւնի մը։ Որպէս զի նոր ռէժիմին խարիսխը ամրակուռ ըլլար, կարծես թէ անհեթեթ ու արիւնոտ գօտեմարտութիւն մը տեղի ունենալու էր անոր կոկէսին վրայ՝ հինին ու նորին ախոյեաններուն մէջտեղը. ու ինկած դիակները վերջնական ու պաշտօնական վաւերացումը պիտի բերէին Սահմանադրութեան։ Ինչ որ սակայն մենք այս խորաշքինչ խոզխողումին նախրադարձումէն կը սպասէինք, ան արդէն ձեռք բերուած էր երեսնամեայ խուլ, մոլեգին, արիւնխում կռուին շնորհիւ՝ զոր յեղափոխութիւնը մղեց բռնակալութեան դէմ, և փոխադարձաբար։

Ու հազիւ դաւադիրները շարժման առաջին նշանը տուած, ահա Ազատութեան երկաթէ լախտը (որ պատրաստ կը կենայ միշտ հակասահմանադրական ժեստերը չէզոքացնելու համար միայն) իջաւ անոնց գլխուն ու խորտակեց զանոնք։

Այսչափով պիտի վերջանա՞յ սակայն ռէաքսիոնի բռնած շարժումը, որ աչուընուս առջեւ ամէն վայրկեան ցցուած կը մնայ, այրմնդակ մղձաւանջի մը պէս, որ կը վրդովէ քուներնիս, և օրուան կեանքերնուս մէջ լուռ և ցաւագին անհանգստութիւն մըն է ան, որուն աքցաններէն չենք կրնար ազատել ջիղերնիս։ Եւ այդ երեւակայուած ու սպասուած շարժումը որքան աւելի յամենայ, այնքան աւելի բուռն է անոր ներշնչած երկիւղը, և հետեւապէս ծառայութիւն մը ըրին Մուրատ պէյ և իր համախոհները՝ աճապարելով իրենց հոգիին սեւութիւնը, իրենց մտածումներուն հրէշութիւնը ժամանակին ի սպաս դնելու մեր վրդովուած ջիղերուն [illegible]։ Ահա է եղեր ռէաքսիոնը. քանի մը սինլքորներու խենդուխելառ մէկ շարժումը, որ արմուկի հարուածով մը ահա թաւալգլոր կ'իյնայ։ Այս առաջին սկզբնաւորութենէն՝ դաւադրական գործին խորհրդաւորութիւնը, անոր ազդուած ահաւորութիւնը ահագին հարուած մը կ'ընդունին։ Մութին մէջ երեւակայուած մէկ թշնամի մը շա՛տ աւելի վրդովեցուցիչ է, քան լոյսի մէջ դէմդ կայնած տասը թշնամի. ռէաքսիոնի գաղափարը՝ սահմանադրական Թուրքիոյ դէմ մութին մէջ պահուըտած թշնամին է. առաջին ռէաքսիոնէռները մութին մէջէն քիչ մը հանեցին այդ գաղափարը և դրին կիսստուերի մը մէջ, ուր քիչ մը աւելի յստակ կը տեսնան մեր աչուըները։ Ասիկա իրօք ծառայութեան պէս բան մըն էր։ Մանաւանդ որ կարեւոր բան է նաեւ թշնամին ի՛նչ կերպով և ուրկէ զարնել սորվիլը։ Ասոր մէջն ալ պզտիկ փորձառութիւն մը ձեռք բերինք։ Հակասահմանադրական յառաջիկայ շարժումը աւելի արագ սաղմնաւորը չանթահար պիտի ըլլայ։

Մուրատ պէյ և ընկերութիւն ուրիշ մէկ ծառայութիւն մըն ալ մատուցին Սահմանադրական Թուրքիոյ։ Ռէաքսիոնի մը երկիւղը որքան որ ալ կը յուզէր մեր ջիղերը, ընդհանրապէս սակայն չէինք ուզեր հաւատալ որ տասնեակ բան մը կրնար իրականապէս գոյութիւն ունենալ. ահա հիմա համոզուեցանք որ անիկա իրա՛ւ գոյութիւն ունի եղեր։ Այս համոզումէն ետքը մեզի համար աւելի դիւրին պիտի ըլլայ զօտեպնդուիլ անոր դէմ, զինուիլ զրահուիլ անոր յարձակումներուն դէմ։

Մանաւանդ որ այս ամբողջ փայլուն ապացոյցը ունեցանք սահմանադրական Թուրքիոյ վեհապետին սահմանադրական անսասան տրամադրութիւններուն։ Իր շուրջը ո և է Մուրատ պէյի մը լարած թակարդին ցանցերէն ինքզինքը ազատելով, Սուլթանը արհամարհանքի խորխոտ ու ցասկոտ ժեստով մը հրեց, վանեց զայն, ու յայտարարեց. — «Աշխարհս ձեռք եթէ փոխուի ալ, չեմ կրնար ետ առնել Սահմանադրութիւնը, որ ազգիս երջանկութեանը պատճառն է։»

Այս յայտարարութիւնը պէտք էր մեզի, ու ան ճիշդ ժամանակին եկաւ, երկիւղներու ու կասկածանքներու թանձր խաւ մը փարատելով, որ սկսած էր քիչ քիչ մթագնել մեր հորիզոնը։

Մուրատ պէյէն ետքը, որ ինկաւ անկանգնելի կերպով, մթնոլորտը աւելի մաքուր է և աւելի պայծառ, Եըլտըզէն մինչեւ Թուրքիոյ ամէնէն հեռաւոր սահմանները։

Մուրատ պէյը անհրաժեշտութիւն մըն էր. վէրք մը բացաւ, ու իրմով ահագին վէրք մըն ալ գոցեց։

Իր պատրաստած չարիքէն անուղղակի կերպով մեզի համար ծնած բարիքին յարգը գիտնանք, պատնէշին վրայ արթուն սպասելով, աչուընիս յառած հորիզոնին չորս անկիւնները, որոնցմէ տակաւին կրնան մութ ամպեր արշաւել դէպի մեզ, դէպի մեր թանկագին երջանկութեան սահմանները։

Պէօռ Ալին՝ ազգերու երջանկութիւնը խանգարելու կոչուած տխուր առաքեալներուն ոչ առաջինն է ոչ ալ վերջինը պիտի ըլլայ. աշխարհիս կազմաւորութեանը մէջ միշտ պատրաստ կան տասնեակ հրէշներ ծնելու յարմար տարրեր. բնութեան դէմ կարելի չէ մաքառիլ. բայց շատ մը չարիքներ որ անծայր բնութեան անգիտակից վայրագութեններէն կը բխին, արգիլուած չափաւորուած են զանազան կանխարգել միջոցներով, զորս մարդկային միտքը յղացած ու պատրաստած է։

Մուրատ պէյի և Պէօռ Ալիի յաջորդները, — որոնց երեւումը կրնանք վստահ ըլլալ, — սեւ ջոլիրներով պիտի անցնին դեռ Օսմ. Սահմանադրական ժողովրդոց շարքերուն մէջէն, բայց իրենց դէմը և իրենց շուրջը կանգնուած հզօր փաղանգներուն տեսքէն զարհուրած, մազապուր խոյս պիտի տան ու ցրուին կորնչին։

Եր. Սրմաքէշխանլեան

ԽՕՍՈՒՔԻՍՏՈՒՔ

Ոչ Շօքօլա Մէնիէն, ոչ Բիսկի գեղահանները, ոչ Սնլայթ Սօբը, ոչ Կարմիր Աքլորը և ոչ Բիւզնիէլի օքսիժէնէն մտածած էին ռէքլամի այն ձեւը, զոր ինքզինքին ներած է… «Սուրհանդակ»։

Ամբողջ կայսրութիւն մը, լայնատարած երկիր մը, քառասուն միլիոն ժողովուրդ կը կառավարէ կոր «Սուրհանդակ» իր մէկ բաց նամակով։

Paradoxe մը չէ բասծս, կը խնդրեմ կարդացէք.

> Ինչպէս որ ուրբաթ օրուան թիւով բաց նամակով մը վարչապետ Քեամիլ փաշայէն խնդրած էինք ձերբակալել տալ հին ռէժիմի վերադարձը փափաքող կարգ մը վատերը եւ հակառակ պարագային խառնակութիւն մը տեղի ունեցած պահուն զինքը պատասխանատու ճանաչած էինք, ուրախ ենք յայտարարելու թէ մեր բողոքը նկատողութեան առնուելով, Քեամիլ փաշա խիստ կտրուկ միջոցաւ մը միանգամ ընդ միշտ ռէաքսիոնի մը փորձը արմատախիլ ըրած է։
>
> Սուրհանդակ 28 սեպտ.

Հի՜փ, հի՜փ, հուռրա՜։

Ըսել է որ եթէ Սուրհանդակի այդ բաց նամակը չըլլար, այս առտու նորէն ինկած պիտի ըլլայինք հին ռէժիմի տխրատուեր օրերուն մէջ։

Ասանկ թերթ մը ընտա՞ր տաս փարայի կը ծախեն, ասոր խելքս չի հասնիր…։

Քանի որ իր մէկ նամակովը, որ ամէն մեզքի վրայ դող ալ չէ, Սուրհանդակը կրնայ կոր Քեամիլ փաշայի մը խօսք հասկցնել, պարտականութիւնները յիշեցնել տալ իրեն և բռնելիք ճամբան ցոյց տալ մեր վարչապետին, ի՛նչ բանի կը ծառայեն ուրեմն նախարարները, Սահմանադրութիւնը, Երեսփոխանական ժողովները, Եւրոպայէն բերել տրուած խորհրդականները, նաւատորմիղը, բանակը, ոստիկանութիւնը և ինչ որ երկրին անդորրութիւնը կ'ապահովէ։

Ամէն առտու բաց նամակ մը և երկիրը կրնայ քալել comme sur des roulettes.

Ես ռէքլամը կը հասկնամ որովհետեւ ամէն գործի հոգին է ան, բայց Սուրհանդակի ընտրած եղանակին առջեւ… je reste baba։

Toupet կ'ուզէ, հրէշային toupet մը յաւակնելու համար ըսելու թէ հին ռէժիմին վերադարձը արգիլելու համար Սուրհանդակի բաց նամակը բաւական եղաւ։

Եթէ դոց ըլլար նէ, սրդեօք ինչեր պիտի տեսնայինք, Աստուած իմ։

Ես Սուրհանդակի մէջ մէկէ աւելի խմբագիրներ կը ճանչնամ որոնք կը կարծէի թէ աւելի գիտակից էին իրենց կոչումին։

Սուրհանդակի խմբագրատունը ուզածին չափ մօտ կրնայ ըլլալ Բարձրագոյն Դրան, բայց ասիկա պատճառ մը չէ որ իրենց վերագրեն երկրին մէջ կատարուած բոլոր բարեփոխումները։

Քեամիլ փաշան՝ պատասխանատու պիտի մնայ եղեր Սուրհանդակի խմբագրութեան առջեւ, եթէ մեր պաշտօնակիցին ցոյց տուած ճամբուն չի հետեւէր։

Doux pays!

Հակառակ փանթեզի գրելու կոչուած ըլլալուս Արեւելքի մէջ, ես տասնեակ քմածին նիւթ մը մէջտեղ նետելէ առաջ հազար անգամ պիտի մտածէի։

Բայց անոնք՝ անանկ laisser aller մը դրած են գործին մէջ, անանկ տեսակ մը ունայնամտութիւն որուն հանդէպ մատդ խածնելդ կու գայ։

Եթէ իբրեւ պարզ réclame առնենք Սուրհանդակի այդ տողերը և համբաւ մը շինելու իբրեւ միջոց մը, այն ատեն գործը կը տարբերի։ Բայց եթէ լրջօրէն կ'ուզեն որ քննադատենք իրենց այս արարքը, օ՜հ այն ատեն բան մը չարգիլեր ինծի որ չի կրկնեմ Պարոն Բուռթիւլէնի մէկ գեղեցիկ խօսքը որ մէջ բերուեցաւ Լըմուէնի դատին ատեն.

«Այդ տեսակ ռէքլամներով համբաւ շինել ուզելը… fuga կատրելով հարստանալու կը նմանի…»

Մեր լրագրական բարքերը քիչ մը աւելի լրջութեան կը կարօտին, ինչպէս Ղալաթիոյ կամուրջը նորոգութեան։

Ե. ԱԼՓԻԱՐ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ

ՊՈՒԼԿԱՐ ԱԶԳԸ, ԻՐ ԾԱԳՈՒՄԸ ԵՒ ԱՆՑԵԱԼԸ

Այս չորրորդ անգամն է որ Պուլկարները թագաւորութիւն կը հռչակեն։ Առջի երեք անգամ հաստատած թագաւորութիւններն այլ և այլ պատճառներով կործանած են։ Պուլկար ազգը կը բաղկանայ երկու գլխաւոր ճիւղերէ, Ֆիննօ-Ուկրիէն, որ ասիական ծագում ունի, և սլաւական, որ եւրոպական է։ Բայց աւելորդ է ըսել թէ այնպէս ձուլուած են իրարու հետ որ բոլորովին միատարր ժողովուրդ մը կը կազմեն՝ ազդուած ըլլալով աւելի սլաւական մասէն քան միւսէն։ Պատմութեան մէջ երբ պուլկար անունը երեւան եկած է, կը տեսնենք զիրենք Վոլկա գետին շուրջը բնակած, ուսկից Ե. դարու մէջ տեղի ունեցած ազգաց մեծ գաղթականներու ժամանակ (որ բարբարոսաց արշաւանք անուանուած ծանօթ է) Պուլկարները իրենք ալ տեղափոխեցին և առաջանալով դէպի արեւմուտք՝ բնակեցան Սեւ ու Ազովի ծովերու եզերքները 475ին։ Իրենց այս բնակավայրէն անդադար յարձակումներ կ'ընէին արեւելեան-յունական կայսրութեան դէմ։ Կարծես թէ սկիզբէն ի վեր ճակատագրական նախասահմանութեամբ վճռուած ըլլար որ Պուլկարները միշտ հակառակ ըլլային Կ. Պոլսոյ տիրողներուն, զի բովանդակ իրենց պատմութիւնը ուրիշ բովանդակութիւն չունի գրեթէ, բայց եթէ անընդհատ կռիւ Վոսփորեան մեծ ոստանին հին և նոր տիրողներուն դէմ, ինչպէս էր նախկին Հայոց՝ Պարսից դէմ։

Մինչեւ 679 թուական հետզհետէ յառաջանալով՝ Տնիեսթր, Տնիեփեր ու Բրութ գետերէն անցան և հաստատուեցան Դանուբի հարաւակողմը, ուր նախապէս ուրիշ սլաւներ ալ կային և բոլորովին անոնց հետ խառնուեցան, և այդ ատենն է որ հիմնեցին իրենց առաջին թագաւորութիւնը, որ տեւեց շուրջ 300 տարի։ Այս առաջին թագաւորութեան հիմնադիրն է Ասբարուք, որ իշխեց 679էն մինչեւ 705։ Իր յաջորդները հետզհետէ ընդարձակեցին իրենց երկիրը Դանուբի հիւսիսային կողմը մինչեւ Վալաքիա և Մոլտաւիա։ Բայց հարաւային կողմէն յաւիտենական թշնամի ունեցան արեւելեան-յոյն կայսրութիւնը, որ անընդհատ հարուածեց զիրենք, նոյն իսկ երբեմն բանի Ռուսերը իրեն դաշնակից ընելով և զինելով անոնց դէմ, զորս ազգային թշնամի կը համարէր յունականութեան դէմ, թէեւ քրիստոնեայ ալ եղած էին Պուլկարները։ Այս դարաւոր կռիւներէն, արտաքին յարձակումներէն և Պօղիկեան աղանդին իրենց մէջ մտնելէն ի վեր նաեւ ներքին կրօնական վէճերէն ու պայքարներէն տկարացած՝ խախտ յաղթուեցան և նուաճուեցան բիւզանդական կայսրութենէն 968ին Նիկեփոր Փոկաս կայսեր ձեռքով։

Բայց 12 տարի վերջ, այն է 980ին, հիմնեցին երկրորդ թագաւորութիւն մը Մակեդոնիոյ մէջ Սիսման իշխանին ձեռքով, որուն յաջորդներէն Վլատիսլաւ անոր միացուց նաեւ Սերպիան։ Սակայն այս անգամ ալ Պուլկարները դարձեալ իրենց դէմ ունեցան իրենց յաւիտենական թշնամին՝ յունական կայսրութիւնը, որուն դէմ թէպէտ դիւցազնաբար պաշտպանուեցան իրենքզիրենք, մանաւանդ Սամուէլ թագաւորին ձեռքով, որ Հայ մըն էր և նախ զօրապետ ու ապա թագաւոր ընտրուած, բայց Վասիլ Բ. կայսրը 37 տարի անընդհատ պատերազմը շարունակելով, սպառեց անոնց զօրութիւնը, որ բաղդատաբար յոյն կայսրութեան, արդէն տկար էր, և վերջապէս յաջողեցաւ սպառասպուռ յաղթել անոնց ու այս երկրորդ թագաւորութիւնն ալ վերցնելով երկիրը կցել իր կայսրութեանը 1018ին։

Պուլկար պատմութեան մէջ ահաւոր անուն մը ունի այս Վասիլ Բ. կայսրը (976—1028) և կը կոչուի Դահիճ Պուլկարաց, զի անգամ մը 15 հազար Պուլկար գերի բռնել յաջողելով՝ անոնց բոլորին աչքերը կուրցուց անգթութեամբ և իւրաքանչիւր 100 հոգիին մէկ միականի գերի առաջնորդ տալով՝ ետ ղրկեց Սամուէլ թագաւորին, որ հակամարդկային այս գազանութեանը վրայ խորապէս վշտացած՝ սրտին ցաւէն ինկաւ մեռաւ։ Իր Վլատիսլաւ որդին ալ ի բնէ տկար ըլլալով բան մը չկրցաւ ընել և տէրութիւնը տասնակով վերջացաւ։

Բայց Պուլկարները 168 տարի միայն նուաճուած մնացին և 1186ին կանգնեցին իրենց երրորդ թագաւորութիւնը, որ կը պարունակէր բուն արդի Պուլկարիոյ մէկ մասը միայն։ Ասոր հիմնադիրն էր քաջն Պետրոս Ա. (1186—1195) որ Ասան անուն ընկերին հետ Յունաց դէմ ապստամբելով՝ այս երրորդ հարստութեան հիմը դրաւ և Ասանին հետ ընկերովի թագաւորեց ու անոր մահէն վերջ (1189) ինքը շարունակեց տէրութիւնը յաղթական կերպով մինչեւ իր մահը 1195ին։

Սակայն այս երրորդ թագաւորութիւնը քիչ ետքը նոր և աւելի ահաւոր թշնամի մը ունեցաւ յանձին Օսմանեան յաղթական Տէրութեան որ այնինչ ոտքը Եւրոպա դրաւ, բոլոր Պալքանեան երկիրները դողացուց։ Առաջին հարուածը պուլկարական երրորդ թագաւորութիւնը կրեց Սուլթան Պայազիտ Ա. Եըլտըրըմի (1389—1403) ձեռքէն 1393ին որ յաղթեց Պուլկարաց վերջին թագաւորին, Սիսմանի, և սպաննեց զայն։

Աւելորդ է ըսել թէ այդ թուականէն մինչեւ 1878 Պուլկարիա օսմանեան նահանգ մըն էր։ Վերջին Թուրքեւռուս պատերազմէն ետքը իշխանապետութեան վերածուեցաւ, 1885ին իրեն կցեց Արեւելեան Ռումելին և ահա այժմ ալ չորրորդ անգամ ըլլալով թագաւորութիւն կը հռչակէ և բնական է թէ ոչ ոք կրնայ գիտնալ թէ ի՛նչ տեւողութիւն կամ ի՛նչ վերջ պիտի ունենայ այս չորրորդ թագաւորութիւնը որ արտաքին փայլէ մը ի զատ իրական առաւելութիւն մը չընծայեր իրեն, ընդհակառակն շատ ծանր բեռներ կը դնէ իրեն վրայ և նախանձ ու թշնամութիւն կը գրգռէ իրեն դէմ, գլխաւորապէս դրացի փոքր ազգերուն, Սերպիոյ, Ռումանիոյ և մանաւանդ Յունաց, որոնք հաշտ ու անտարբեր աչքով չպիտի կրնան դիտել Պուլկարիոյ փառքն ու մեծութիւնը և իրաւամբ կրնան կասկածիլ թէ, եթէ երբեք կարենայ վայելել անվտանգ կերպով թագաւորական փայլն ու շուքը, գուցէ չփանալով փորձել աչքը նետել Մակեդոնիոյ վրայ, ուր ոչ նուազ Պուլկարներ կը բնակին։ Այդ պարագային Պալքանեան փոքր տէրութեանց մէջ ամէնէն զօրաւորը կը դառնայ և կրնայ սպառնալ Յունաստանի, Գարատաղի, Սերպիոյ և Ռումանիոյ։ Հետեւապէս ամենուն ալ շահը կը պահանջէ միանալ Օսմ. Պետութեան հետ չթողլու համար որ այդ կարգի մեծ ծրագիրներ ալ յղանայ կամ գործադրել փորձէ մօտաւոր կամ հեռաւոր ապագայի մը մէջ։ Ամէնէն տարրական խոհականութիւնն ալ կը պահանջէ որ Պուլկարիա գոհանալով իր արդի դիրքին ու սահմաններէն, չձեռնարկէ բաղդախնդրական խաղերու ոչ այժմ, ոչ ալ ասկէ վերջ որպէս զի արդէն ունեցած առաւելութիւններն ալ վրայ չտայ, ինչոր խիստ անխուսափելի է, եթէ յանդգնութիւնը այնչափ առաջ տանի որ նոյն իսկ ինքը նախայարձակ արշաւանքներ ընելու մղուի հայրենամոլական անհեռատեսութեամբ։

Մ. ՆԱԹԱՆԵԱՆ

ՈՒ՞Ր ԵՆՔ, Ի՞ՆՉ Կ'ԸԼԼԱՆՔ

(ՀԱՅ ԿԱԹՈԼԻԿ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒՆ)

Վարագոյրը դեռ բոլորովին վերցած չէ Հայ Կաթոլիկ Պատրիարքարանի բեմին վրայէն. բաներ մը կը դառնան հոն, բայց ոչ ոք չի գիտեր թէ ի՛նչ է կամ ո՛վ. ուշ թէ շուտ՝ ամէն ինչ պիտի պարզուի ա-

---

"ԱՐԵՒԵԼՔ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ՐԱՖՖԻ

ՍԱՄՈՒԷԼ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

(25)

ԺԲ.

ԱՆՅԱՋՈՂ ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Հնչում էր վինը, հնչում էր բամբիռը և սեղանատնից լսելի էր լինում Արտաշէսի ողբական երգը։ Երկու ժողովրդական երգիչներ, դռան մօտ կանգնած, երգում էին և ածում էին իրանց հինաւուրց նուագարանների վրայ։ Հին էր երգը, հին էին և երգիչները։ Արտաշէսը մահուան անկողնի մէջ երգեց այդ երգը։ Հայրենասէր թագաւորը, իր կեանքի վերջին րոպէներում, խորին տենչանքով փափագում էր այն հանդէսներին, որ կատարում էին Նաւասարդի առաջին առաւօտը։ Այն օրից անցել էր մօտ երեք հարիւր տարի։ Եւ ահա մահուան անկողնի մէջ դրուած հեթանոսութեան երգիչը, քրիստոնէական դարում, երգում էր նոյն երգը։

Տաճարի մէջտեղում դրած էր մարմարիոնի անշարժ սեղանը։ Նա երկայն ձեւ ունէր, այնքան երկայն, որ նրա երկու կողմերում կարող էին տեղաւորուել աւելի քան յիսուն հոգի։ Բայց գեղեցիկ, քանդակագործ նստարանների վրայ նստած էին հինգ հոգի միայն։ Սեղանի գլխում, փառաւոր բազմոցի վրայ, նստած էր Մամիկոնեան տիկինը. նրա աջ կողմում՝ Սահակ պարթեւը, իսկ ձախ կողմում՝ Մեսրոպ Մաշտոցը։ Սահակից ներքեւ նստած էր Սամուէլը, իսկ նրա հանդէպ՝ ծերունի Արբակը—Սամուէլի դայեակը։ Հիւրերի թւում պակաս էր Մուշեղ իշխանը—Սամուէլի հօրեղբոր որդին։ Պակաս էր և Որմիզդուխտ տիկինը։

Սեղանը լի էր զանազան խորտիկներով։ Արծաթեայ բարձր ափսէների մէջ դրած էին պէս-պէս աղանդերներ—քաղցրաւենիք, անուշեղէններ և չորացրած մրգեղէններ։ Ամբողջ սեղանը զարդարած էր զոյնզգոյն ծաղիկներով և կանաչ տերեւներով։ Հիւրերի իւրաքանչիւրի առջեւում կանգնած էր մի-մի ծաղկապսակ պատանի, շքեղ կերպով հագնուած։ Նրանք բռնած ունէին մի ձեռքում գինիով լի արծաթեայ կուժերը, իսկ միւս ձեռքում՝ նոյնպէս արծաթեայ գաւաթը, որ փոքրիկ թասի ձեւ ունէր։ Դրանք հիւրերի մատռուակներն էին, նոյն թւով, ինչ թւով որ սեղան էին նստած։ Իսկ աւելի հեռու, իւրաքանչիւր հիւրի ետեւում, կանգնած էին նրանց զինակիր թիկնապահները և հրեշտակի նման հսկում էին իրանց տէրերի վրայ։

Երգիչներին տեղ էին տուել սեղանատան դրան մօտ. նրանք անլսելի ձայնով երգում էին և ածում։ Մէկը երկու աչքերից եւս Հոմերոսի նման կոյր էր, իսկ միւսը՝ մէկ ոտքից կաղ։ Հագնուած էին աղքատ կերպով։ Ժողովրդի սիրելիները ժողովրդի անշուք կերպարանքն էին կրում իշխանների սեղանի մօտ…

Թախծալի երգի ձայնը, նուագարանների մեղեդին, ոսկեայ պատառաքաղների աղմուկը, արծաթեայ գաւաթների լիահնչիւն ընդհարումները խլացնում էին խօսակցութեան ձայները, որ սկսել էին հետզհետէ կենդանանալ։ Լուռ էր միայն Սամուէլը։ Դառն, հոգեմաշ մտածութիւններ ալեկոծում էին նրա սիրտը։ Երկու նրան սիրելի անձնաւորութիւններ, զանազան պատճառներով, չը մասնակցեցին սեղանին։ Իշխան Մուշեղը և Որմիզդուխտը։ Երկուսի բացակայութեան պատճառներն եւս նրա համար խիստ ծանր էին։

Խօսում էր ըստ մեծի մասին Մամիկոնեան տիկինը և խօսում էր աւելի Սահակ պարթեւի հետ։ Նա իրան առհասարակ լաւ պահել գիտէր հիւրերի շրջանում, բայց այսօր նրա խօսքերը կցկտուր էին և, կարծես, չէին կապվում միմեանց հետ։ Նա տանջվում էր այն մտքով, արդեօք Սամուէլը յայտնե՞լ էր նրանցից իւր հօր վերադառնալը Տիզբոնից, և եթէ յայտնել էր, արդեօք ի՞նչ ձեւով էր յայտնել։ Հիւրերը այդ մասին չէին խօսում և ինքը, տիկինը, աշխատում էր խոյս տալ այդ հարցից։ Բայց բոլորովին լռելն եւս անպատշաճ էր։ Նա դիտաւորութիւն ունէր՝ մօտ օրերում Սամուէլին ճանապարհ դնել հօրը ընդառաջ երթալու և դիմաւորելու նրան՝ նախ քան Տարօնի սահմանից ներս մտնելը։ Ի՞նչպէս կարելի էր, որ այդ տան ամենամօտ բարեկամները չը գիտենային այդ և, որքան էլ որ ինքը թաքցնելու լինէր, վերջապէս Սամուէլը կ'ասէր նրանց։ Իսկ ինքը Սամուէլի հետ դեռ ո՛ և է համաձայնութիւն չէր կայացրել, թէ ո՛րպէս պէտք էր հրապարակել նրա հօր գալստեան համբաւը կամ ի՛նչ ձեւ պէտք էր տալ նրա ընդունելութեանը։ Միւս կողմից տանջում էր նրան այն միտքը, թէ ինչո՞ւ Մուշեղը ճաշի չեկաւ։ Մի՞թէ իւր տան մէջ լրտեսներ կային… մի՞թէ ներքինի Բագոսը դաւաճանեց նրան… իրան խօսք տուեց, իսկ ծածուկ իմացում տուեց Մուշեղին պատրաստուած դաւադրութիւնը… «Եթէ նրան յայտնեցին, հետեւանքը շատ վատ կարող է լինել»… մտածում էր նա եւ իւր կսկիծը թաքցնում էր արտաքին կեղծ ուրախութեան ներքոյ։ Նա ոչ ոքից այնքան երկիւղ չունէր իւր ձեռնարկութիւնների խափանման մասին, որքան այդ համարձակ և անվախ երիտասարդից…

Տիկնոջ նման մի ամուր բնաւորութիւն միայն կարող էր այդ բոլոր մթին տարակուսանքներից յետոյ՝ պահպանել իւր սառնասրտութիւնը և իրան չը մատնել հիւրերի առջեւ։ Այսուամենայնիւ, նրա դրութիւնը խիստ դժուարին էր։ Նա չը գիտէր, թէ ի՛նչպէս պէտք էր դուրս գալ իրերի այդ խառնաշփոթ հանգոյցներից։

Նա աշխատում էր խօսել աւելի հեռաւոր առարկաների վրայ։ Մի քանի անգամ, զանազան ձեւերով, յիշեց իւր ցաւակցութիւնը Սահակի հօր, Ներսէս Մեծի, աքսորանքի մասին։

— Այն օրից,—ասում էր նա հեկեկալով,—որ ինձ հասաւ այդ տխուր լուրը, ես հանգստութիւն չունեմ. ամէն անգամ որ մտաբերում եմ, աչքերս լցվում են արտասուքով… Հայոց երկիրը առանց Հովուապետի… ա՜խ, այդ ի՛նչ դժբախտութիւն է…

Եւ իրաւ, նա թաշկինակը տարաւ դէպի աչքերը։ Սահակը մխիթարեց նրան, ասելով.

— Ուրախ կա՛ց, տիկին, մի՛ տանջիր սիրտդ այդ դառն յիշողութիւններով։ Իմ հայրը իւր կեանքում շատ փորձանքների մէջ է ընկել, և ամէն անգամ ամենակալ Տէրը ազատել է նրան։ Այդ փորձանքից եւս, ես հաւատացած եմ, կ'ազատուի նա։

—Կ'ազատուի՜,— կրկնեց տիկինը, աւելի մխիթարական դէմք ընդունելով։— Նրա սուրբ աղօթքը կ'ազատէ իրան…

Պարթեւը փոխեց խօսքը, հարցնելով.

— Իսկ դու, քեռակին, ի՞նչ լուր ունես իմ քեռուց. չը գիտեմ որտեղ՝ ականջիս հասաւ, որ այդ մօտ օրերը գալու է նա։

Տիկինը շփոթուեցաւ, բայց իսկոյն զսպեց իրան, պատասխանելով.

— Ասում են՝ գալու է… բայց ճիշդ տեղեկութիւններ չը կան… Կարծես թէ, մեր մեղքից, ճանապարհները փակուած լինեն… Ամեն կողմից անյաջողութեան ձայներ են լսվում… մխիթարական ոչինչ չը կայ… Ի՛նչ է կատարվում այնտեղ, Տիզբոնում, ի՛նչ եղաւ թագաւորը,— յայտնի չէ… Միայն այդ օրերում Տիզբոնից մի եկուոր,—երեւի, փախստական զինուոր—լուր բերեց, թէ քեռիդ գալիս է… Ոչ նամակ ունէր և ոչ մի նշան… Կասկածում եմ, որ ընծայ ստանալու համար՝ խաբեց ինձ… Դու ի՞նչ ես կարծում, սիրելի Սահակ, ես այդ մասին բոլորովին շուարած եմ, չը գիտեմ, թէ ի՛նչ պէտք է անել…

— Ես չեմ կարծում, որ եկուորը համարձակուէր խաբել քեզ, սիրելի քեռակին։ Ո՞րտեղացի էր։

— Մեր գիւղացիներից մէկը…

— Ուրեմն կասկածելու ոչինչ չը կայ. ձեր գիւղացին քեզ չի խաբի…

— Ես էլ հակուած եմ կարծել, թէ գուցէ ճշմարիտ լինի… և պատրաստվում եմ Սամուէլին ընդառաջ ուղարկել…

— Անպատճառ պէտք է ուղարկել,— ասաց Սահակը, ուրախութիւն ցոյց տալով, և դարձաւ դէպի միւսները, այդ կեղծ-մտերմական խօսակցութիւնը ընդհանրացնելով.

— Լսի՛ր, Մեսրոպ, քեռիս գալիս է, Սամուէլը պէտք է ընդառաջ գնայ, խմենք մի-մի գաւաթ, Սամուէլին բարի ճանապարհ մաղթելով։

(Շարունակելի)

ներկայ․ բայց ցաւալին հոն է՝ որ մէկ մը չմտադրութեամբ ժամանակին պահանջման վրայ, ոչ ալ կը մտածէ թէ ի՛նչ մեծ կորուստներու եւ անդարմանելի վնասներու կ'ենթարկուի Կաթոլիկ համայնքը բարոյական թէ տնտեսական տեսակէտով։

Այս վիճակը չեմ կարծեր որ հայրենիքի անկեղծ սիրով վառուած անձի մը,—ի՛նչ դաւանանքի ալ պատկանի ան — անտարբեր թողու, քանի որ անտանելի վիճակ մը ցոյց կուտայ ու կրնայ ինք իր մէջ ծուարելով՝ եթէ ոչ վնասել համբուժեան չաւելնալ՝ գէթ կրնայ կասեցնել կամ արգելք ըլլալ շատ մը կենսական խնդիրներու յառաջ ելքին։

Ցաւալին հոն է որ խնդրոյն բուռն չէզոքներ այլ ընդ այլոյ կարծիքներու կ'երթան, անոնք կատարեալ քաղքայում մը կը տեսնեն իրենց առջեւ, մէկ՝ կրօնական յուրջ կղզիացում մը, շատեր ալ Աստուծոյ մէկ պատիժը կը նկատեն. եւ անոր ընդհանուր ջլատում մը յառաջ կուգայ Պատրիարքարանի գործերուն մէջ անկերպարան վիճակին պատճառ եղող անձերու անհետանալ թիւնին։

Եւ սակայն, պիտի հարցուի, խնդի՞րն ինչի վրայ է որ այդչափ տարաձայնութիւններու, անհամաձայնութիւններու ու յուզումներու տեղի կը տրուի։ Ո՛րին քան մէ՞ջ որու ամէն ոք կը փափաքի, զոր ամէն ոք կ'ընդունի, բայց միշտ ջուրը կ'իյնայ. զարմանալի չէ՞ք գտներ աս։

Աւելի բացորոշ խօսինք։

Օսմ. Սահմանադրութեան առաջին օրէն իսկ Հայ Կաթոլիկ եկեղեցիներն ալ միահամուռ անհնար փափաքներ մը ակամայ յայտնել, բայց ի ժամանակի այդ փափաքները կեդրոնացուցին ժողովներ վերակազմելու մասին։

Օրուան խնդիրն էր ուրեմն վարչական ընտրութիւնը։

Հին վարչական անդամներ կ'ընդդիմանային հրաժարիլ. ժողովուրդը՝ բացարձակապէս կը պահանջէր։ Երկուքն ալ անիրաւ էին, բայց երկուքն ալ անմեղադրելի կը սեպուէին՝ ցորչափ ծայրայեղութեան չհասնէին։ Ինչու որ, բնական բեժիմի սխալմամբ կառավարելու վարժութիւնն առաջնոր վարչութիւն մը չէր կրնար 24 ժամուան մէջ Սահմանադրութեան ոգին ըմբռնել. ինչպէս նաեւ երկար տարիներ գերութեան մէջ հեծող ժողովուրդ մը չէր կրնար մէկ քանի ժամուան մէջ սահմանադրական ազատութեան իմաստն ու սահմանը գիտնալ։

Գործի գլուխ եղող անձերու անկարողականութիւնը ու նոյն գլխաւորելու սահմանի ոգին թերութիւնը այս կենսուն պարագային զգալապէս վնասեց հաշտութեան յեանկելու մը գտնելու՝ եւ պատճառ եղաւ այդպիսի աւելի ծանր միջամտութիւններու։ Վարչականք տեղի տալու կրթուի, բայց անդամներէն մէկ քանին որոշեցին ուժով իրենց վրէժը։

Անհատական խնդիրներու մէջ արդէն ուշ քաղուն տխուր կը հնչէ վրէժ բառը ու քաղաքական աշխարհութիւն մը կ'ընէ իր կործանարար դերին պատճառաւ. հապա ինչ նողկալի չէ տալ, երբ հանրութեան վերաբերեալ խնդիրներու մէջ կ'ուզուի գործածել այդ ոճրագործ զէնքը, վրէժ…

Ժողովուրդը ձեռք բերած էր ուրեմն իր իրաւունքը, մամլոյն յանձնատուական մը կազմուած՝ ու ձեռնարկուած քուէարկութեան կեղթամբին։ Ինքնին կ'ըմբռնուի արդէն թէ այս ժամանակամիջոցին վրէժին լուծել ուզող անձերն ամէն միջոց փորձեցին ձգձգել տալու ընտրութեան գործողութիւնները եւ կամ ընտրութիւնները վրիպել տալու համար, բայց չյաջողեցան. քուէարկուներու երեք չորրորդէն աւելին զրկած էին իրենց քուէները, արդիւնքը ի մօտոյ պիտի գիտցուէր ու շուտով գործի սկսուէր, տեղը չէր հոս ուրեմն լայն շունչ մը առնելու։

Ո՛չ, քինախնդրութիւնը միշտ քինախնդրութիւն է, ինչ միջավայրի մէջ որ բոյն դրած ըլլայ ան, ի՛նչ կլիմայի տակ որ ապրի. Անհատական գործերու մէջ՝ ցածոգիութիւն, նկարագրի պակասութիւն մը կը նկատուի ան, բայց հանրութեան վերաբերեալ խնդրոց մէջ՝ ոճրագործութիւն մը կը սեպուի իրաւամբ եւ երբ այն կը դառնայ։ Եւ ահա նման քինախնդրական ոգին էր որ մղեց հին վարչական անդամներէն մէկ քանիները՝ զրգռելու միամիտ, կարեկցութեան արժանի ու ողորմելի՝ քառասուն, քառասուն չափ Մշեցիներ իրենց գլուխ ունենալով 4-5 վաղուց տարաժամներ, յարձակելու Պատրիարքարանի վրայ, խորտակելու գլխաւոր դուռն ու ջարդուփշուր ընելով քուէատուփերը 600ի չափ քաղաքացիներու տուած քուէթուղթերը պատռելու, ոչնչացնելու…

Յայտնի է թէ նման արարք մը ամենածանր պատասխանատուութեան կ'ենթարկէր անոր գլխաւոր գործիչները, ու թէ որ ազգին արժանապատուութիւնը ոտնակոխ չընել տալու համար իրենք գերծ կացուցուեցան օրէնքի հետապնդումէն՝ անշուշտ շնորհապարտ պէտք էին գտնուիլ ու լեզուներն ներս քաշէին։

Բայց իրենց հանդէպ ցոյց տրուած սոյն վեհանձնութիւնն ու անկիրթութիւնը կ'երեւի թէ ըմբռնելու կարողութիւնը չունեցան անոնք՝ որ կարծես հանրութեան ու ազգին քէնն խնդալու համար այս պահու եղած ինքզինքնուն զոմերէի հոմեր մը կուտան, ու չփոխցուիր ինչ յանդգնութեամբ իրենց խաղմարար խմբակը «Հաօtsաrար» տիտղոսով կը մկրտեն ու կը յաւակնին ալ այդ անունով ներքեւ ազգային նուիրական գործերու գլուխն անցնիլ. Սահմանադրութեան ընձեռած հաւասարութիւնը ա՛յս կերպ կ'ըմբռնեն այդ մարդիկ։

Մենք բոլոր պատմականօրէն յուսալ կրնանք երկար դարձեալ կը կրկնեմ թէ այս ամէն անկանոնութիւնները արդիւնք են Պատրիարքարանի անուղղամիտ կամ դէթ անվարչագէտ ընթացքին։ Ու այժմ այսպէս կը վայլէ յորջորջել այդ ընթացքը, ապագային փուչէ տուիթ ներկայանայ աւելի բացայայտօրէն պարզելու իրենն ու անձերը, բայց կը մաղթենք որ ժամ առաջ խնդիրն իր լուծումն ստանայ, որպէս զի չախպալինք անհաճոյ յայտարարութիւններու կծիկը քակելու, ինչ որ անշուշտ կրնար յաւէտ կործանարար համայնքին մէջ սասանել մէկ աւելի անձերու համար։ Մեր ջերմ փափաքն այն է որ Սահմանադրութեան ազատ շարժին ամէն ոք, Ազատութիւնը լաւ ըմբռնուի, Հաւասարութիւնը յարգուի, Եղբայրակցութիւնը սերտել պահպանուի ու Արդարութիւնը յաղթանակէ ամէն ուրեք։

ՀՐՈՒՇԱՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պ. ԷՍՔՈՒԻԹԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Առջի օրը Անգլիոյ Երեսփ. ժողովին մէջ նախագահ Պ. Էսքուիթ սա յայտարարութիւնը բրաւ.— «Մեր կառավարութիւնը բողոքներ եւ սա արդէն հրապարակաւ յայտարարեցինք թէ Անգլիոյ համար անկարելի է, դաշնագրութեանց վաւերականութեանը չահուին համար, դաշնագիր ստորագրող մէկ ալ իրաւուքին իրաւունքը ճանչնալ դաշնագրութիւնը՝ առանց նախապէս ստորագրողներուն համաձայնութեան։ Կը կարծենք թէ Արեւելքի մէջ վերջին դէպքերը տէրութեանց խորհրդակցութիւնը կը պահանջեն՝ համաձայնութեան մը յանգելու, որ պատշաճ կերպով նկատողութեան առնէ Թուրքիոյ եւ կամ ուրիշ Պետութեանց շահերը, որոնք վնասուեցան եւ կամ կրնան վնասուիլ վերջին փոփոխութիւններէն։ Հաստատապէս կը յուսանք թէ լուծում մը պիտի կրնայ գտնուիլ։ Մեր բոլոր ազդեցութիւնը պիտի գործածենք, այսպիսով ու թեան մը ձեռք բերելու թէ լուծումը խաղաղարար ու արդար պիտի ըլլայ։ Տակաւին վերջնական կերպով որոշում մը տրուած չէ դեսպանախորհուրդին նկատմամբ։ Հիմա բանակցութեան առարկայ է այն խնդիրը թէ այդ մասին ի՛նչպէս կարելի պիտի ըլլայ համաձայնութեան մը ձեռք բերել եւ թէ ի՛նչ բան պէտք է ենթարկել այդ դեսպանախորհուրդին խորհրդակցութեանց։ Կը յուսանք թէ անոնք որ իրենց շահերը վնասուած կը զգան, պիտի չգտնուին տագնապը եւ նոյն իսկ ապագային համար դժուարութեան ու չափաւորութեան ապացոյցները պիտի տան, քանի որ կրնան վստահ ըլլալ ընդհանուր բաղձանքին վրայ՝ անոնց շահերը արդարութեամբ նկատողութեան առնուելու մասին։»

—Լորտերու Ժողովին մէջ ալ արտաքին գործոց խորհրդական Պ. Ֆիցմորիս միեւնոյն յայտարարութիւնը բրաւ։

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Թանի հետեւեալ զեկոյցը կը հրատարակէ իր խմբագիրներէն Պ. Ժորժ Վիլլիէի կողմէ ուղղուած.— «Գերման իրազեկ աղբիւրէ կ'իմանամ ֆրանսական ալ՝ մեւրէ ալ հաստատուած սա լուրը թէ շաբաթ օրը Գերմանիոյ արտաքին գործոց նախարար Պ. ֆոն Շէօնի եւ Պերլինի ֆրանսական դեսպան Պ. Քամպոնի միջեւ կատարուած տեսակցութենէն հասկցուած է որ գերման ու ֆրանսական կառավարութիւնները միեւնոյն կարծիքը ունին Արեւելքի դէպքերուն համար։ Այս համաձայնութիւնը թոյլ կուտայ ենթադրել թէ Բարիզի, Բեռլինի եւ Լոնտոնի Դահլիճները պիտի կրնան նախաձեռնութիւն մը ստանձնել ազատական Թուրքիոյ մասին բոլորովին բարեկամական ոգիով մը, որուն Աւստրիա-Հունգարիա ալ իր համակրութիւնը յայտնած է։»

ՍԵՒ ԼԵՌ

Սեւ Լերան պաշտօնաթերթը կ'ըսէ.— «Սեւ Լեռ կ'ուրախանայ պուլկարեան Պետութեան վերակենդանացման համար։ Պուլկարեան Պետութեանց յաջողութեանը մէջ միշտ տեսած է հաւաքական յաջողութիւն մը եւ հետեւաբար բուռն իսկ իր յաջողութիւնը։ Այդ պատճառաւ Սեւ Լեռ ուրախութեամբ կ'ողջունէ Պուլկարիոյ անկախութիւնը եւ Կրետէի միացումը Յունաստանի հետ, իբրեւ յաղթանակ մը ազգայնութեան սկզբունքին, ուր կայ նաեւ կորսուած սերբ ազգին փրկութիւնը։ Այս ուրախութիւնը, սակայն, հակադարձուած մը կրեց Աւստրիոյ-Հունգարիոյ այն որոշումէն որով սերբ ժողովուրդէն խլեց Պոսնան ու Հէրսէկը, որոնք անոր սիրտը կը կազմեն։ Այս իրողութեան հետեւանքով ամբողջ Սերպիան ցաւ զգացին եւ սրտմտեցան, մասնաւորաբար Սեւ Լեռնցիները։ Կացութիւնը ծանր է եւ խօսքը շատ տկար է բացատրելու մեր զգացած վիշտը։ Այս ծանրակշիռ օրերը մեզմէ կը պահանջեն պաղարիւնութիւն եւ խոհեմութիւն։»

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գերմանիոյ նախարարապետ ֆոն Պիւլով իշխանը Նորտերնէյէն Պերլին դարձաւ։

—Ալպանիական անգլիական նաւատորմը, որ Ճիպրալդար կը գտնուի, եւ որ իր նշանակութեան վերջերուն պիտի ձեռնարկէր, հրաման ստացաւ դադրեցնելու։ Հիմա այդ նաւատորմը չորս ամսուան համար պաշար կը ստանայ՝ դէպ ի Արեւելք ուղեւորութեան մը պատրաստուելով։

—Ֆրանց Յոզէֆ կայսրը Բէշդայի մէջ ընդունեց Պոսնայէն ու Հէրսէկէն խրկուած պատուիրակութիւն մը, որուն պետը՝ Սէրաժէվոյի գիր-քաղաքապետ Տօքթ. Մատիչ յարգանք եւ շնորհակալութիւն մատոյց կայսեր՝ Պոսնայի ու Հէրսէկի կցման եւ սահմանադրութիւն տրուելուն համար։ Վեհապետը պատասխանեց, շնորհակալ ըլլալով յայտնուած հաւատարմութեան համար. նաեւ ըսաւ թէ սրտանց փափաքով է Պոսնայի ու Հէրսէկի եւ խրկուած ժողովուրդին բարեկեցութեանը։ Կայսրը յանձնարարեց՝ յայտարարել պատուիրակութեանը զրկողներուն թէ կրնան վստահ ըլլալ իր հոգածութեանը վրայ, ինչպէս նաեւ իր կառավարութեանը։

—Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարարը, որ Լոնտոն կը գտնուի, այցելութիւն տուաւ, տեղւոյն գերման ու իտալ դեսպաններուն։

—Աթէնքի եւ Պիրէի գտնուող Կրետացիները, առջի օրը, միթինկ մը կազմելով, որոշեցին Կրետէի ժողովրդեան երախտագիտութիւնը յայտնել պաշտպան տէրութեանց եւ միանգամայն խնդրել որ հաւանին Կրետէի միացման Յունաստանի։ Այդ որոշումը հաղորդուեցաւ մեծ տէրութեանց Աթէնքի դեսպաններուն։

—Հանիայի մէջ, առջի օրը, բացուեցաւ Կրետէի ընդհանուր ժողովը։ Ատենապետը նիստը բացաւ Յունաստանի թագաւորին անունով։ Իսլամ անդամները բացակայ էին։

—Պաշտօնապէս կը ծանուցուի թէ Ֆրանսայի Հաշուակալութեան Ատեանին առաջին նախագահ Պ. Լոռան երբ կ. Պոլիս գայ իբրեւ ելմտական խորհրդական, անոր հետ պիտի գտնուի ելմտական քննիչ Պ. Վիզ., որ երկու տարի առաջ Թունուսի մէջ կարեւոր պաշտօն մը վարած է՝ արտաքին գործոց նախարարութեան կողմէ։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

Թանի հետեւեալ հեռագիրը ստացած է կ. Պոլսոյ իր թղթակցէն.— «Բ. Դուռը կը սպասէ որ տէրութիւնները մտաբերեն իրենց հաւանութիւնը յայտնեն դեսպանախորհուրդի մը գումարման մասին, եթէ երբեք Աւստրիա չուզէ իսկ մասնակցիլ անոր, քանի որ կարելի է առաջ բերել այնպիսի օրինակներ որով տէրութիւններէն անոնք չեն մասնակցած։ Պաշտօնական հեղինակաւոր անձերու հետ խօսակցութեանս միջոցին ակներեւ եղաւ Ֆրանսայի դերին, եւ ես դիտեցի որ Թուրքերը մեծ յոյս դրած են Ֆրանսայի օգնութեան եւ միջամտութեան վրայ՝ ի նպաստ Թուրքիոյ, արդի տագնապալից վայրկեաններուն մէջ։ Լաւ է ամէն առթիւ յիշեցնել ընել Բարիզի եւ Պերլինի դաշնագիրներուն, բայց կ'ըսեն թէ ուրիշ դաշնագիրներ ալ գոյութիւն ունին, ինչպէս 1802ին Բարիզ ստորագրուած դաշնագիրը ընդ մէջ Ֆրանսայի եւ Թուրքիոյ, դաշնագիր՝ որուն դիմում բրած է Ֆրանսա, Բ. Դրան հետ ունեցած շատ մը վէճերու առթիւ։ Արդ՝ այդ դաշնագրին 5րդ յօդուածը կ'ըսէ թէ Ֆրանսա եւ Բ. Դուռը փոխադարձաբար կ'երաշխաւորեն իրենց ստացուածքները, եւ 9րդ յօդուածը Ֆրանսայի կը պարգեւէ ամէնէն նպաստաւորեալ ազգին իրաւունքը։ Եթէ երբեք Թուրքիա օգնութեան չհասաւ Ֆրանսայի՝ իր պատերազմներուն մէջ, պատճառը սա է որ յաւելուածական գաղտնի յօդուած մը, 5րդ յօդուածին վերաբերեալ, կ'ըսէ թէ Բ. Դուռը ինքնակամ միայն պիտի մասնակցի Ֆրանսական պատերազմներուն, եւ թէ դժբախտաբար Թուրքիա ի վիճակի չէ եղած Ֆրանսայի օգնելու։ Առանց պարագաբերելու այդ դաշնագիրը, Թուրքերը կը խորհին թէ Ֆրանսա շահեր ունենալով կ. Պոլսոյ մէջ, եւ ամէն ազգէ աւելի շահագրգռուած ըլլալով Թուրքիոյ ամբողջութեան պահպանումին, 1802ի դաշնագիրը կրնայ իբրեւ ունենալ իրաւունքներու պաշտպանութեան գործին մէջ, բայց ի այն բարեկամութենէն ու համակրութենէն զորս Ֆրանսա ցոյց տուաւ տագնապին սկիզբէն ի վեր, բան մը որուն համար Թուրքիա խորապէս երախտապարտ է։ Պ. Էսքուիթի ճառը մեծ գոհունակութիւն առաջ բերաւ պաշտօնական շրջանակներու մէջ եւ Թուրքերն կը խրախուսէ խաղաղարար այլ ամուր քաղաքականութեան մը հետեւելու իր իրաւունքներուն պաշտպանութեան մէջ։ Թանին բուռն յօդուած մը հրատարակելով Աւստրիոյ դէմ, Օսմանցիներէն կը խնդրէ որ հայրենասիրական գործ մը կատարեն, պօյքօթ մղելով աւստրիական «փտած» ապրանքներուն դէմ։ Նոյն թերթը կը յարէ թէ Թուրքիա իր վրէժը պիտի լուծէ։»

ՆԵՂՈՒՑՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

Թանի Լոնտոնի թղթակիցը կը հեռագրէ.— «Կրնամ հաստատել թէ ի՛նչ պիտի ըլլայ Անգլիոյ կառավարութեան ընթացքը նեղուցներու կարեւոր խնդրին մէջ, որ պիտի յարուցուի Պ. Իզվոլսքիի եւ Սըր Էտուարտ Կրէյի միջեւ։ Նախ կը կարծուի որ Թուրքիոյ պիտի մնայ վերջին խօսքը՝ այդ խնդրին մէջ։ Սուլթանը, Լորտ Սալիսպըրիի բացատրութեան համաձայն, նեղուցներուն պահապանը ըլլալուն, անփոփոխութեան իրաւունք մը ունի, զոր չի կրնար ձեռք անցընել ո՛ եւ է տէրութիւն, առանց անոր հաւանութեան, մանաւանդ Թուրքիոյ բարեկամները։ Պուլկարները եւ Աւստրիացիները Թուրքերէն առին այն բաները միայն, որոնց տէր չէին արդէն այդ վերջինները։ Բայց նեղուցներու առացուածքը Թուրքերուն կը վերաբերի, եւ այդ մասին բան մը չի կրնար ըլլալ առանց անոնց։ Իրաւ է որ Թուրքիա համաձայն է, բայց հոս կը յուսան որ պիտի կարենան զայն համոզել օրինաւոր փոփոխութիւններով հրաժարիլ ասկէ առաջ կնքուած դաշնագիրներու շատ խիստ տրամադրութիւններէն։ Անգլիա պատրաստ է Ռուսերուն առաջարկները քննելու շատ բարեացակամ ոգիով մը։ Հանրային կարծիքին համար երկու լուծումներ կարելի կը թուին, կա՛մ նեղուցները բացուած յայտարարել (Անգլիացիները պատրաստ են անմիջական կերպով ընդունելու զայն, բայց թերեւս նուազ հաճոյ թուի Ռուսերուն, որոնք կ'ուզեն այդ տրամադրութիւնը վայելել) եւ կամ գոց պահել Սեւ Ծովը։

ՏԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ԸՆԹԱՑՔԸ

Սալոնիկի խմբագիրներէն մէկը, առջի օրը, արտաքին գործոց նախարար Թէվֆիք փաշայի ներկայացաւ դեսպաններու այցելութիւնները ընդունելէ ետքը, եւ ընդհանուր կացութեան վրայ տեղեկութիւն ուզեց։ Թէվֆիք փաշա սա յայտարարութիւնը բրաւ.

«Բոլոր առաջ Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Գերմանիոյ, Ռուսիոյ եւ Իտալիոյ դեսպանները ինծ այցելութիւն տալով յայտարարեցին թէ հրահանգ ընդունած են պաշտօնապէս ըսելու որ Պերլինի դաշնագրութեան փոփոխութիւնը կարելի պիտի չըլլայ, մինչեւ որ զայն ստորագրողներուն միջեւ նախապէս համաձայնութիւն չգոյանայ։ Այս է տէրութեանց կարծիքը։»

Վերոգրեալ յայտարարութենէն կ'երեւայ թէ Պերլինի դաշնագրութիւնը ստորագրող տէրութեանց միջեւ մինչեւ որ համաձայնութիւն չգոյանայ, այդ դաշնագրութեան մէկ կէտը անգամ պիտի չկրնայ փոխուիլ։

—Վերջին պահուն Լոնտոնէն ստացուած հեռագիր մը հետեւեալը կը ծանուցանէ.
—«Նոր տեսակցութիւն մը տեղի ունեցաւ Անգլիոյ եւ Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարարներուն միջեւ։ Ստոյգ աղբիւրէ առնուած լուրերու նայելով, այդ զանազան տեսակցութիւններէն խիստ նպաստաւոր տպաւորութեանց ամբողջութիւն մը առաջ կուգայ։»

—Լոնտոնէն ուրիշ հեռագիր մը կ'ըսէ.
—«Մէկ քանի լրագիրներ կը ծանուցանեն թէ Անգլիոյ ու Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարարներուն միջեւ միանգամայն համաձայնութիւն գոյացեր է նեղուցներու խնդրոյն համար։ Գումարուելիք դեսպանախորհուրդին պիտի առաջարկուի փոփոխութեան մը ենթարկել 1841ին կնքուած նեղուցներու վերաբերեալ պայմանագրութիւնը։ Մինչեւ հիմա կէս-պաշտօնական աղբիւրէ որ եւ է տեղեկութիւն չէ հաստատուած այս լուրը։»

—Պերլինէն առջի օրուան թուականով հեռագիր մը կ'ըսէ.— «Աւստրիա-Հունգարիոյ դեսպանը Վիլհէլմ կայսեր ներկայացուց Ֆրանց Յոզէֆ կայսեր այն նամակը որ Պոսնայի ու Հէրսէկի կցումը կը ծանուցանէ։ Վիլհէլմ Բ. դժգոհութիւն յայտնեց այդ նամակը միւս վեհապետներէն աւելի ուշ ստացած ըլլալուն համար։ Աւստրիոյ դեսպանը յայտնեց պատճառները, զորս ընդունեց Գերմանիոյ կայսրը։»

—Միջազգային դեսպանախորհուրդին վայրը պիտի որոշուի Անգլիոյ ու Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարարներուն միջեւ կատարուելիք խորհրդակցութիւններէն ետքը։

ԿՐԵՏԷԻ ԽՆԴԻՐԸ

Կրետէի արտասովոր պատուիրակ Պ. Ջաիմիս, անցեալ օրը, ռուսական Հիռնիեց մարտանաւով Պիրէոն գացեր եւ նոյն օրը Կրետէ վերադարձեր է։ Վերադարձին ռուսական Ուռալիեց մարտանաւն ալ ուղեկցեր է Հիռնիեցի։ Աթէնքի ռուսական դեսպանատունը գաղտնի հրահանգներ տուեր է այդ երկու մարտանաւերուն։

—Բելկրատի օսմ. դեսպանը հեռագրեց Բ. Դրան թէ Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարարը յայտարարեր է իրեն որ Ռուսիա բնաւ պիտի չհաւանի Կրետէի ո՛չ անկախութեանը եւ ոչ ալ Յունաստանի կցուելուն, մինչեւ որ միւս տէրութիւնները հաւանութիւն չյայտնեն։

—Ռուսիոյ դեսպան Պ. Զինովիեֆ ծանուցեր Բ. Դրան թէ Կրետէի Յունաստանի կցուելը բնաւ տեղի պիտի չունենայ։

—Հելլէնական դեսպան Պ. Կրիպարիս յայտարարեց Մեծ-Եպարքոս Քեամիլ փաշայի թէ Օսմ. Տէրութեան հոգերով զբաղած է Յունաստանն ալ ամէն կերպով Թուրքիոյ օգնելու պատրաստ եղած այս միջոցին նոյն իսկ հաւանական չէ որ հելլէն կառավարութիւնը երեւան հանէ Կրետէի խնդիրը։ Դեսպանը յարեց թէ այդ խնդրոյն մէջ Յունաստան բնաւ մասնակցութիւն չունի եւ թէ տեղացիներուն կողմէ առաջ բերուած շփոթութիւն մըն է։

—Բարիզի հելլէնական դեսպանն ալ սա յայտարարութիւնը բրած է.— «Արեւելքի տագնապին ընդհանուր համաձայնական նկատմամբ հիմա կարծիք չեմ կրնար յայտնել։ Կրետէի գալով, կցման խնդրոյն մէջ Յունաստան մասնակցութիւն չունի։ Կրետացիները իրենք իրենց հռչակեցին այդ կցումը։ Կրետացիներուն ազգասիրական ծայրայեղ զգացումները, միտքն ու բաղձանքները յայտնի են։

Յունաստան առանձին բան մը պիտի չը կրնայ ընել. զինուորական գործողութեանց պիտի չձեռնարկէ. դիւանագիտական ճամբէն պիտի չհեռանայ։ Սակայն սա ալ յայտնի է թէ Յունաստան շնորհակալ պիտի ըլլայ Կրետացիներուն կողմէ յայտնուած հաւատարմութեան։ Կրետացիներուն եւ Հելլէնացիներուն գաղափարները եւ բաղձանքները միեւնոյն կէտին վրայ կը միանան։ Մեր քաղաքականութիւնը պիտի ըլլայ ծառայել որ այդ գաղափարները եւ բաղձանքները իրաւունքի օրէնքներուն համաձայն իրականան։ Երբ դեսպանախորհուրդը գումարուի, կը կարծեմ թէ Կրետէի մէջ իրաց ներկայ վիճակը պիտի վաւերացուի։»

—Լոնտոնէն կը հեռագրեն Նոյէ Ֆրայէ Բրեսէի թէ անգլիական նաւատորմին Սըփիդլդար գալուն պատճառն է թող չտալ որ Յունաստան զինուոր զրկէ Կրետէ։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԽՆԴԻՐԸ

Սոֆիայի մէջ հանրային կարծիքը շատ գրգռուած է Սերպերուն դէմ, Սերպերու կողմէ Պուլկարիոյ վառօդի մթերանոցը պայթեցնելու մասին եղած ձեռնարկին համար։ Ոստիկանութիւնը կը փնտռէ բոլոր սերբ հպատակները։ Սոֆիայի սերբ ներկայացուցիչը բողոքեց, սակայն պուլկար կառավարութիւնը կարեւորութիւն չի տար։

—Սոֆիայէն առջի գիշերուան թուականով Թուրք լրագիրներուն ուղղուած հեռագիր մը կ'ըսէ.— «Այս իրիկուն Աւստրիոյ էնտիփէնտէնսին հետեւանքով ցոյցեր կատարուեցան ինպաստ պատերազմի, սակայն հանրային կարծիքը բոլորովին հակառակ է պատերազմի։ Սերպերու խնդիրը կը շարունակէ եւ հետզհետէ աւելի ծանրակշիռ հանգամանք մը ստանալու երեւոյթը ունի։ Կը վախցուի թէ պատերազմի առաջին կրակը Սերպիացիները վառեն։

—Ֆէրտինանտ իշխանը Սոֆիա ժամանած միջոցին միայն աւստրիական հիւպատոսարանը դրօշներով զարդարուած էր։

—Պաշտօնապէս հաստատուած է թէ, կրան Սապար, Պուլկարիա օրօքի առաջ կը տանի պատերազմի պատրաստութիւնները։ Կառավարութիւնը այդ մասին մեծ գործունէութիւն ցոյց կուտայ եւ թէ զինուորական պատրաստութիւնները զօրքերու թիւին առաւելագոյն չափը հիմ բռնելով կը տեսնուին։

ՊՈՍՆԱ ԵՒ ՀԷՐՍԷՔԻ ԽՆԴԻՐԸ

կ. Պոլսոյ աւստրիական դեսպան Բալլավիչինի մարքիզը, առջի օրը Բ. Դուռը երթալով տեսակցեցաւ Մեծ-Եպարքոսին ու արտաքին գործոց նախարարին հետ, որոնց յայտարարեց թէ Պոսնայի եւ Հէրսէկի խնդրոյն առթիւ եղած շարժումը՝ աւստրիական ապրանք չգնելու մասին, Թուրքիոյ եւ Աւստրիոյ յարաբերութեանց համար լաւ բան մը պիտի չըլլայ։ Իբրեւ պատասխան յայտարարուեցաւ դեսպանին թէ աւստրիական ապրանք չգնելու խնդիրը ժողովրդեան կողմէ տրուած որոշումէ մը առաջ եկած է, որուն կառավարութիւնը մասնակից չէ եւ ազդեցութիւն ալ մը չունի. հետեւաբար կառավարութիւնը չի կրնար բան մը ըսել ժողովուրդին այդ ընթացքին համար. նաեւ թէ այդ պատճառով աւստրիական վաճառատանց վրայ եթէ յարձակում մը ըլլայ, հեղինակները պիտի պատժուին. արդէն ժողովուրդը բացարձակապէս յարձակողական միտք մը չունի։ Դեսպանը բողոքելու ձեւով յայտարարեց թէ Կէմ-րթը ժամանած աւստրիական շոգենաւուն ապրանքները չեն փոխադրուած։

—Աւստրիական շոգենաւները ո՛չ ուղեւոր կը գտնեն եւ ոչ ապրանք, վասն զի կ. Պոլսէն մեկնելիք ուղեւորները կը սպասեն եւ ուրիշ ընկերութեանց շոգենաւերով կ'երթան։ Ինչպէս երէկ ծանուցինք, մաւնաճները ապրանք ու ածուխ չեն ուզեր փոխադրել աւստրիական շոգենաւերը։

—Թրիէսթէէն աւստրիական ապրանք բեռցած շոգենաւ մը Հանիայի, Ռեթիմնոյի ու Պիրէոնի նաւահանգիստները հանդիպեր է, սակայն չէ կրցած ապրանք հանել, նոյն բանը պատահեր է նաեւ Սելանիկի մէջ։

—կ. Պոլսոյ բեռնակիրներն ալ դադարելով, ուխտ ըրին յարաբերութիւն չունենալ աւստրիական շոգենաւերուն հետ։

—Թանին կ'առաջարկէ Թրիէսթէէն եկած աւստրիական շաքարներուն տեղ ֆրանսական, ռուսական ու պելճիքական շաքար գործածել։ Հիմա Թրիէսթէէն շաբթը 60 վակոն շաքար կը բերուի, իւրաքանչիւր վակոնը 700 պարկ։ Եւրոպայէն շաքար բերող գլխաւոր վաճառականները քանի հոգի են, որոնց հինգը՝ իսլամ եւ տասներեքն ալ ոչ-իսլամ. այս վերջիններուն հինգն ալ հելլէնացի են։

ՍՔՈՒԲՇԻՆԱՅԻՆ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

Սերպիոյ Սքուբշինային (ազգ. ժողով) հրապարակային նիստը առջի օրը տեղի ունեցաւ։ Ատենապետը բանախօսութիւն մը ընելով, պարզեց պարագաներուն ծանրութիւնը եւ կոչում բրաւ միութեան ու համաձայնութեան՝ ներկայ տագնապալի կացութեան մէջ։ Ուրիշ ատենախօսներ ալ խօսելով, Ժողովէն պահանջեցին որ իր զգացումները յայտնէ թագաւորին ու հայրենիքին։ Ժողովը միաձայնութեամբ սա որոշումը քուէարկեց.— «Ցաւագին կերպով զգածուած Սերպիոյ եւ սերբ ժողովուրդին եղած մեծ անիրաւութենէն՝ միջազգային դաշնագրութեան մը մասին գործուած զանցառութեամբ՝ առանց շահագրգռուող ազգին հաւանութեանը, զանցառութիւն մը որ գործուած է դաշնագրութիւնը ստորագրողի մը կողմէ, որ անոր հաւատարիմ պահապանը ըլլալու էր։ Մեծապէս համոզուած է ամբողջ սերբ ազգին սպառնացող վտանգին ծանրակշիռ հանգամանքին համար, որ իր անկախութեանը ու պահպանմանը մասին ծանրակշիռ նախընթաց պարագայ մը առաջ կը բերէ, վասն զի իր ապագան տակնուվրայ կ'ընէ։ Ժողովը մինչեւ վերջը պիտի մնայ խաղաղութեան եւ արդարութեան շահերուն նկատմամբ իր անձնուիրութեանը վրայ, սակայն հաստատապէս որոշուած է անհրաժեշտը ի գործ դնել՝ ապահովելու Սերպիոյ եւ իր հայրենակիցներուն շահերը ներկայ դէպքերուն տագնապին առթիւ՝ բանի առաջ բերուած։ Սքուբշինան, լսելէ ետքը կառավարութեան բացատրութիւնները ամէն պատահականութեանց դէմ ձեռք առնուելիք միջոցներուն համար, միաձայնութեամբ վստահութեան քուէ կուտայ արքայական կառավարութեան եւ իր կողմէ կը սպասէ ազգու արարքի մը՝ ապահովելիքի տակ գտնուող Սերպիոյ իրաւունքներուն պաշտպանութեանը համար։ Այդ միտքով Ժողովը, միաձայնութեամբ, իր ամբողջ ոյժը, սերբ ժողովուրդին ոյժին միացուցած, կառավարութեան տրամադրութեան տակ կը դնէ։»

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՂԵՍՏԻ ՄԷՋ

Սեպտ. 3 թուականով հետեւեալը կը գրեն Էլ-Մոքաթամի.— Պաղեստի մէջ Միութեան եւ Յառաջդիմութեան Կոմիտէին անունով կազմուած ճիւղը կուսակալութեան գործերուն կը միջամտէ, որով պաշտօնական ձեռնարկութեանց դիմել հարկ եղած է զանոնք արգիլելու համար։ Ասկէ զատ զանազան անուններով երեք կոմիտէներ ալ երեւան եկած են. կ'աշխատուի այդ երեքը միացնել։ Անցեալները ժողովուրդէն ոմանք ուզեր են արգիլել ցորեններու արտածումը դէպի Հնդկաստանի ու Եւրոպայի քաղաքները. կառավարութիւնը բնականաբար չէ համակերպած, որով Եաֆֆա հրապարակին արմտիքներու մթերանոցին վրայ յարձակում կատարուած եւ ցորեններու մէկ մասը յափշտակուած է։ Թէեւ զինուորական զօրութեամբ խնդրոյն առաջքը առնուած է, սակայն փոքր վաճառականներ, անոնք վախնալով իրենց խանութները գոցեր են։ Պաղեստի ու Հալէպի ճամբուն վրայ ապահովութիւնը վերցած է։ Միութեան ու Յառաջդիմութեան Կոմիտէին եւ յետոյ կազմուած բարեսիրական ընկերութեան միջեւ անհամաձայնութիւն կը տիրէ, ինչ որ կրնայ աննպաստ հետեւանքներ ունենալ։» Սապահ կ'ըսէ թէ վերապահութեամբ պէտք է ընդունիլ այս նամակին պարունակութիւնը, վասն զի չարամտութենէ շատ հեռու չերեւար։

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Նկատելով որ զանազան գրոյցներ կան թէ հայրենիքի կարգ մը դաւաճաններ մտադիր են երկրին մէջ բռնակալութեան վարչութիւնը վերահաստատել, կայս. Իրատէ մը հրամայեց Մեծ-Եպարքոսին անկողմնակալ քննութիւն կատարելով ճշմարտութիւնը երեւան հանել եւ յեղափոխիչները, որոնք որ ալ ըլլան, պատժել։

—Հիճազի նախորդ կուսակալ Րաղիպ փաշա կ. Պոլիս բերուելով պատերազմական պաշտօնարանը հիւրընկալուեցաւ։ Զինքը տեսնել ուզողները չընդունեց, ըսելով որ տկար է։

—Անցեալ օր Օսմանցիներէ ոմանք մասնաւոր շոգենաւով մը Թարապիա երթալով, Անգլիոյ դեսպանատան ամարանոցին առջեւ համակրական ցոյցեր բրած էին։ Դեսպան Սըր Ճ. Լաուդըր նոյն միջոցին բացակայ ըլլալով, յետոյ իմացաւ եւ առջի օրը Սուլէյ փաշազատէ Սամի պէյի ծովեզերեայ բնակարանը երթալով շնորհակալութիւն յայտնեց։ Սամի պէյ ալ կը գտնուէր նոյն շոգենաւին մէջ։

—Պարսկաստանի զանազան քաղաքներուն օսմ. հիւպատոսները տեղեկագրած են թէ այդ տեղերու օսմ. հպատակներուն շահերը վնասուած են՝ ազատականներու եւ յետադիմականներու միջեւ եղած խռովութեանց հետեւանքով։ Մեծ-Եպարքոսին հրամանով, արտաքին գործոց նախարարը այդ մասին դիմում բրաւ կ. Պոլսոյ պարսկական դեսպանին մօտ։

—Իզմիրէն կը հեռագրեն թէ Մենեմէնի յաճախորդներուն մէջ մեծ հացկերոյթ մը պիտի տրուի Իզմիրի նաւահանգիստը ժամանելիք անգլիական մարտանաւերու հրամանատարին եւ սպաներուն ի պատիւ։

—Փախստական Իզզէթ փաշա իր բնակութիւնը Աղեքսանդրիոյ մէջ հաստատեց։

—Մէկ քանի օրէ ի վեր Սկիւտի մէջ կը ձիւնէ։

—Անգլիոյ դեսպանը, առջի օրը, Օսմ. Միութեան եւ Յառաջդիմութեան Կոմիտէին կեդրոնը երթալով, այցելութիւն տուաւ Ահմէտ Րիզա պէյի։

—Հիւսնի եւ Ապտիւլգատէր անուն երկու անձեր, իբրեւ համիտեան Բեօր Ալիի, ձերբակալուեցան եւ պատերազմական պաշտօնարանը տարուեցան։

—Սամսոնէն կը հեռագրեն թէ Նէյմէի մէջ լեռնային գործողութիւնները սկսած են եւ սաստ օրէն պիտի աւարտին։

—Կայս. փեսայ եւ Պետական Խորհրդին անդամ Մահմուտ Ճէլալէտտին փաշայի ամսաթոշակը 10,000էն 20,000ի բարձրացաւ։

—Ֆերիք Պիւլէնտ մարտանաւը Ոսկեղջիւրէն դուրս ելլելով Մարմարա գնաց՝ մարզանքներ կատարելու համար։

—Հելլէն կառավարութիւնը հազար ֆր. նուիրեց Իզմիրի նաւային արկածին զոհերուն ի նպաստ։ Մինչեւ հիմա երեսուն դատեր բացուած են ընկղմած շոգենաւին պատկանած ընկերութեան դէմ։

—Մեծ-Եպարքոսը Սելանիկի թաղապետութեան նախագահ Ատիլ պէյի առաջարկեց՝ ընդունիլ կ. Պոլսոյ քաղաքապետութեան խորհրդականի պաշտօնը։ Ատիլ պէյ կը վարանի ընդունելու։

—Սաքըզէն առնուած լուրերը վրդովիչ են. ժողովուրդը բնաւ չուզեր ճանչնալ կղզիին միւթասարրըֆը՝ Տ. Բոնաթիանէն։ Տասը հազար հոգիէ աւելի բազմութիւն մը փողոցները պտըտելով եկեղեցիները փակեր են։ Մասնաժողով մը կազմելով, հեռագրով խնդրեր է Փէնէրի Պատրիարքարանէն որ միւթասարրըֆը պաշտօնանկ ըլլայ։ Եկեղեցիները գոց պիտի մնան մինչեւ որ Պատրիարքարանը ժողովուրդին կամքին համաձայն որոշում մը տայ։

— Սապահէտտին իշխանը Սելանիկ գնաց՝ կարգ մը խնդիրներու մասին խորհրդակցելու Օսմ. Միութեան եւ Յառաջդիմութեան կեդրոնական Կոմիտէին հետ։

— Մեծ-Եպարքոսը գրեց Յունաց Պատրիարքարանին որ շատ չմիջամտէ Սամոսի գործերուն, վասն զի տեղւոյն իշխանը՝ Կոբասի էֆ. կ'ամբաստանէ Պատրիարքարանը, ըսելով որ յարաբերութեան մէջ է Աթէնք գտնուող Սոֆուլիի հետ։ Պատրիարքարանը պիտի պատասխանէ այդ ամբաստանութեան։

— Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութիւնը, շրջաբերական մը ուղղելով երկաթուղիի եւ հանրային փոխադրութիւններ ստանձնող նոյն կարգի ընկերութեանց. ծանոյց թէ անոնց պաշտօնեաները, ինչպէս պետական պաշտօնեաները, չեն կրնար գործադուլ ընել, քանի որ հանրային շահերուն կը վնասեն։ Պաշտօնեաները եւ գործաւորները երբ դժգոհութիւն մը ունենան, կրնան օրինաւոր ճամբով դիմում ընել եւ կամ հրաժարիլ։ Այդ խնդրոյն համար արդէն կանոնագիր մըն ալ պատրաստուած է՝ գրգռիչներն արգիլելու եւ գործադուլներու առաջքը առնելու նպատակով. անհնազանդները վերագրեալ կանոնագրին տրամադրութեանց համաձայն պիտի պատժուին։ Հաստատուած ըլլալով որ գործադուլ առաջ բերողները օտարականներ են, շրջաբերականը կը յանձնարարէ այդ կարգի անձերը երեւան հանել. նաեւ բարեացակամութեամբ ու համակրութեամբ վարուիլ այն պաշտօնեաներուն եւ գործաւորներուն հետ որոնք իրենց պարտքը կը կատարեն կանոնաւոր կերպով։

— Օսմ. Պանքային Տնօրէն Բոմփիրի

պէտ կողմէ ներքին գործոց նախարարին տրուած այցելութիւնը կը վերադարձնէ Օսմ. կառավարութեան կողմէ Օսմ. Պանքային [illegible] փոխառութեան մը։

— Օսմ. Պանքան 500,000 անգլ. ոսկի յանձնեց Փողերանոցին՝ օսմ. ոսկի վերածուելու համար։

— Դ. զօրաբանակին հրամանատարը հեռագրեց պատերազմական նախարարութեան թէ ռուսիացի զօրաբաժնի զօրավար մը, կիսաբաժնի զօրավար մը, գնդապետ մը և տասնըհինգ սպաներ սահմանագլուխին մօտերը պտտելով, Փարա Ուրկան ու անկէ ալ Կէօնիւք եկեր և ժամ մը մնալէ ետքը վերադարձեր են։

— Կ'ըսուի թէ անգլիական մարտանաւերէն մէկ քանին Կրետէ պիտի ղրկուին՝ հաւանական նկատուած շփոթութեանց առաջքը առնելու համար։

— Երուսաղէմի մէջ ընտրութեան մասնակցողներուն թիւը 165,000էն աւելի է։

— Ձեռնհաս պաշտօնատունը ծանոյց պէտք եղած տեղերը որ ոստիկանները անհոգ և անուշադիր չգտնուին։

— Հալլէն նաւաբաժինը մօտերս Օսմ. ջուրերը պիտի այցելէ, Օսմ. Տէրութեան նկատմամբ ունեցած բարեկամութեան իբրև ապացոյց։

— Շէյխ-իւլ-Իսլամին համար կ'ըսուի թէ հրաժարած է և անցեալ իրիկուն ներկայ չէ գտնուած Մեծ-Եպարքոսին ապարանքին մէջ գումարուած նախարարաց Խորհուրդին։

— Սամաթիոյ մէջ յոյն քահանայի մը՝ Տ. Եփիմէրիսի առաջնորդութեամբ Յոյները յարձակեր են Պուլկարներու խանութներուն վրայ, որոնք գոց կը մնան։ Իգտամ ցաւալի կը գտնէ այդ արարքը՝ հայրենակիցներու միջեւ և ատելութեան ու Յունաց Պատրիարքարանին ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ. նաև անպատշաճ կը գտնէ Յոյներուն այն ընթացքը որով «Կեցցէ՛ Յունաստան» գոչած են, առանց պատճառի։

— Անատոլի երկաթուղիին 38րդ շաբթուան հասոյթը իւրաքանչիւր քիլոմեթրի սապէս է.— Հայտար Փաշա-Էնկիւրի գիծ (578 քիլոմեդր) 15,966 ֆր. անցեալ տարիէն 1,532 պակաս և միւս շաբաթներէն ալ 2,631 պակաս։ Էսկիշէհր-Գոնիայի գիծ (445 քիլոմեդր) 9,581, անցեալ տարիէն 3,569 պակաս և միւս շաբաթներէն ալ 943 պակաս։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ

ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԹԷ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

Ուրբաթ օր տեղի պիտի ունենայ Ազգ. Երեսփոխանական Ժողովի առաջին նիստը։ Անշուշտ հանդիսաւոր օր մըն է սա մեր համայնքին համար։ Պէտք է յիշել որ տասներկու տարուան շրջանի մը մէջ ո՛չ թէ նիստ, այլ Երեսփ. Ժողովին անունն իսկ արտասանել ներելի չէր իբրև անքաւելի ոճիր մը, որու վրայ Արգոսի աչքով կը հսկէր հրապարակային գրաքննութիւնը և անոր ալ՝ լրտեսական ժուռնալը իր առանձնական ոճովը։

Ընդհանուր տեղեկագրութիւնները աչքէ անցընելէ ու երեսփոխանութեան վաւերացումը, յատենի ժողովին, հաշուելէ ետքը, առաջին լուրջ հարցը որ պիտի գայ մտքերը զբաղեցնելու, պատրիարքական ընտրութիւնն է։ Ըստ օրէնքի՝ երեսփոխանութեան պիտի ներկայացուի վարչութեան կողմէ պատրիարքական ընտրելիներու եռապատիկ ցանկը։ Բայց այդ ցանկը ունենանք թէ ոչ, միեւնոյն է, որովհետեւ միակ Պատրիարքը որ կայ և որ ընտրութենէ առաջ ալ ընտրուած է, է Նորին Ամենապատիւ Սրբազնութիւնը Մատթէոս Իզմիրլեան։

Երեսփոխանութիւնը քիչ մը վարանքի մէջ ձգող հարցն է կաթողիկոսական ընտրութիւնը, որ տեղի պիտի ունենայ մէկ ամիս յետոյ։ Ի՞նչ պիտի ընենք։ Երկուքն ալ ստիպողական հարցեր, ու երկուքին համար ալ ընտրելին է հանրային մտքին վրայ միեւնոյն անձնաւորութիւնը։ Ո՛րքան կարեւոր կաթողիկոսութիւնը իր արդի պայմաններուն մէջ, նո՛յնքան և թերևս քիչ մը աւելի՝ պատրիարքութիւնը։ Ո՛չ մին կարելի է զանց ընել և ոչ միւսը։

Գտնել միջին ճամբայ մը։ Քանի որ պատրիարքական ընտրութիւնը պիտի կանխէ, լաւ է քուէարկել Իզմիրլեան Սրբազանը իբրև Պատրիարք ու յետոյ խորհիլ թէ ինչ պէտք է ընել կաթողիկոսական ընտրութեանը համար։ Այսինքն թէ քանի որ մեր ձեռքն է պատրիարքական հարցը լուծել, նախապէս լուծենք զայն, փառաւորենք պատրիարքական Աթոռը, նուիրագործենք այդ ո՛րքան աչքէ ինկած, կարեւորութենէ զրկուած և Հայ ժողովուրդին արհամարհանքին ենթարկուած Աթոռը։ Իզմիրլեան Սրբազանին անունովը պատրիարքութիւնը կը կանգնի Հայ սիրտերուն մէջ։

Մեր մէջ անոնք որ միայն կաթողիկոսութիւնը աչքի առջեւ ունեցան, Պատրիարքութիւնը չա՛տ անկարեւոր բան մը համարեցին մեր հաւատքին համար, ու ըսուեցաւ թէ ժողովրդային պահանջք մը չկայ։ Ընդհակառակն՝ երկու ամսուան շրջանի մը մէջ Արեւելքի խմբագրատունը ամէն օր նամակներ տեղացին՝ կրկնելով միեւնոյն փափաքը, միեւնոյն կարեւորութիւնը թէ կ'ուզենք Իզմիրլեանի Պատրիարքութիւնը։

Աւերակներու մէջ ենք հիմա, սիրտերը կոտրուած, գիւղերը և քաղաքները մոխիրներու վրայ. գաղթականներու հոսանքը սպառնալից Ազգին գլխուն վերեւ տակաւին, շատ կարեւոր հարցեր, ինչպէս Միացեալը, գաղթականներուն տեղաւորութիւնը իր բոլոր պարագաներով, կը մնան ծրագրական վիճակի մը մէջ։ Ձայն մը որ կրնար իր հեղինակաւոր ազդեցութիւնովը որոտալ Վոսփորէն մինչեւ Գանգէս, աշխարհի այլ և այլ կէտերուն վրայ ո՛ւր որ հայեր կան, ու լսելի ըլլալ ամէն տեղ միեւնոյն կերպով, միեւնոյն հեշտութեամբ, հմայքով, այդ ձայնը Իզմիրլեանի ձայնն է։

Ընտրենք Իզմիրլեանը և, առանց ժամանակ կորսնցնելու, ու, եթէ հնար է, առանց քուէները իսկ գծելու, իբրև առժամանակեայ ընդհատուած պատրիարքութիւն, ստորագրենք Մազլաթան,— կաթողիկոսական պատգամաւորները ճամբայ ելլելէ առաջ։

Ասով միջոց մը տրուած կ'ըլլայ Նորին Սրբազնութեանը շուտով անցնիլ Պատրիարքական Աթոռը և գործել այնպէս ինչպէս գիտէ ինքը իբրև գերազանցօրէն Սահմանադրական Պատրիարք։

Գանք կաթողիկոսական ընտրութեանը. այժմէն վճիռ տալ այդ մասին ու պատրաստելը տրամաբանական չէ. նախ որ չենք գիտեր թէ մեր պատգամաւորները, առ հասարակ, ինչ կարծիքներ պիտի փոխանակեն, ի՛նչ եզրակացութեան պիտի յանգին։ Ասի բաւ չէ թէ տարակոյս ունինք որ գուցէ չմտրանին Իզմիրլեանին անուան բոլորտիքը. ոչ, ամենեւին ոչ. այսու ամենայնիւ՝ պատահականութիւններ ենթադրելը աւելորդ չէ։ Երկրորդ որ մեր ընտրելիները Զարեհ կը մատուցուին, օրէնքին առջեւ, հաւասար իրաւունքով։

Մինչեւ որ այդ գործողութիւնները կատարուին, մենք ազգին ունեցած կ'ըլլանք մեր սիրելի Պատրիարքը որուն ձայնին, ձեռքին, կամքին պէտք ունի Ազգը. կ'օգտուինք իրմէն։ Ու եթէ Ազգը բախտաւորի ողջունել Նորին բարձր Սրբազնութիւնը իբրև Կաթողիկոս, կամուրջ մը կ'ընենք Պատրիարքութիւնը և կ'ողջունենք Իզմիրլեանը իբրեւ ամէնէն արժանաւոր գահակալը Լուսաւորչի, Ներսէսի, Սահակի ինկելի, պաշտելի Աթոռին։

ՀՐԱՆԴ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՌԵԱՔՍԻՈՆ ԵՒ ՍԱՀՄ. ՏԱՐՐԵՐՈՒ ՀԱԿԱՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ

Է. ԱԳՆՈՒՆԻԻ ՃԱՌԸ

[Արտասանուած Սամաթիա, Սեպտ. 28ին]

Անաւասիկ ընդհանուր գծերով ամփոփումը այն ճառին, զոր Է. Ակնունին արտասանեց Դաշնակցականներու կիրակի օրուան միթինկին մէջ, տեղի ունեցած Սամաթիոյ վարժարանի սրահին մէջ.—

«Ընկերներ և քաղաքացինե՛ր, նախ և առաջ ցաւակցութիւնս պիտի յայտնեմ ձեզի այն առթիւ, որ մենք Դաշնակցականներս՝ մեր միթինկներու և հրապարակային ատենախօսութիւններու մէջ փոխանակ զբաղելու ընդհանուր գիտական և հասարակական ու մեր ծրագրային հարցերու լուսաբանումով՝ որ այնքան անհրաժեշտ է ձեզի համար՝ ստիպուած ենք անդրադառնալ օրուայ չարիքներուն և հրատապ քաղաքական խնդիրներուն ու ընթացիկ անցքերուն վրայ, որովհետեւ ատոնք կը կազմեն այսօր ամենուն յուզման և անհուն հետաքրքրութեան առարկան։

«Ռէաքսիոն ու Սահմանադրական տարրերու և ուժերու միջեւ սկսած փոխադարձ պայքարը կը կազմէ ընթացիկ քաղաքական օրերու էն յուզիչ կողմը։ Ռէաքսիոնը ներսէն կու գայ կոր։ Սակայն ան չի գար Թուրք ժողովուրդէն, որովհետեւ ան ալ մեզի պէս, հին ռէժիմի ոճրագործութիւններուն տակ հեծեծող միւս բոլոր ժողովուրդներուն պէս կը տնքար, կ'արիւնաքամուէր մինչեւ այսօր։ Ներսէն եկող ռէաքսիոն շարժման գործիչները կը հանդիսանան այն տարրերը, որոնք մինչեւ հիմա կը հանդիսանային Օսմանեան պետութեան բաղդի կարգադրիչները, որոնք կը ծծէին մակաբոյծներու և վամպիրներու պէս՝ ամբողջ կայսրութեան բոլոր կենսական հիւթերը։ Ասոնք հիմա զրկուած են իրենց տիրապետական դիրքերէն և յաւակնական փորձեր կ'ընեն շարժել ամբոխը և վտանգել Սահմանադրութիւնը։

«Երկու ամիս մենք ապրեցանք և ոգեւորուեցանք Սահմանադրութիւնով։ Հակասահմանադրական տարրերը չէզոքացեր էին։ Սակայն հիմա նոր ամիսը կը սկսի վատ նախազգացումներով։ Ասոր կը միանայ եւրոպական պետութիւններու դիրքը. պետութեան արտաքին քաղաքականութեան այժմեան դիրքը։ Կասկածներ կան պատերազմի հաւանականութեան մասին։ Պուլկարիոյ անկախութեան հռչակումը ստեղծեց բարդ և ծանր կացութիւն մը։

«Բայց ի՞նչ է այն պուլկարական խնդիրը, որ հիմա հրապարակ նետուած է։ Անիկա ընդհանրապէս, այսպէս կոչուած, Արեւելեան խնդրին արտայայտութիւններէն մէկն է։ Եւ այդ արեւելեան խնդիրը ստեղծուած է հին Թուրք Պետութեան քաղաքականութիւնով։ Միւս կողմէն ալ ան ստեղծուած է եւրոպական պետութիւններու քաղաքականութիւնով, որոնց մշտական ձգտումն է եղեր պատառ պատառ ընել այս երկիրը։ Երկու կողմն ալ հետեւած են գերազանցօրէն խաբեբայական քաղաքականութեան մը, որուն հետեւանքով ստեղծուեցաւ և ծագում առաւ այդ չարաստանջ և անլուծելի արեւելեան հարցը։

«1867 Թուին Ֆրանսացի կարող քաղաքագէտ մը այն ճշմարտութիւնը յայտնեց, որ Թուրքիոյ փրկութեան և ամբողջութեան պահպանման միակ պայմանը պետութեան դաշնակցական կազմն է։ Բայց ատոր փոխարէն՝ կոտորածներու քաղաքականութիւնը թագաւորեց։ Այդպիսի քաղաքականութեան հետեւանքը տեսանք։ Երկիրը աւերման և ապստամբութեան թատրի մը վերածուեցաւ։ Մակեդոնիան տասն անգամ ապստամբեցաւ։ Հայաստանը երկու տասնեակ տարիներու ընթացքին նոյնպիսի անընդհատ կռիւներու մէջ էր՝ կոտորածներու և աւերի քաղաքականութեամբ։ Պարբերաբար և խոտոր՝ ետեւէ կ'ապստամբէին Արաբիան, Ալպանիացիք և միւս ցեղերը։ Ոչ մէկը մնաց խաղաղութեան մէջ։

«Բոլոր պահանջներուն խաբեբայութեամբ կը պատասխանէր հին ռէժիմը։ 1839 Թուականին ստորագրեց հռչակաւոր «Խաթթը-Հիւմայունը»։ Շատ բարիքներ խոստացուեցան։ Բայց բոլոր խոստումները խաբեբայութեամբ վերջացան։ 1856 Թուին, Բարիզի դաշնագրով։ Թուրքիան մեծ պարտքեր ստանձնեց։ Նորէն մեծ խոստումներ ըրաւ, բայց նորէն խաբեց։ 1876 Թուին նոր եւրոպական սպառնալիքի դիմաց՝ Սահմանադրութիւն յայտարարուեցաւ, բայց նորէն այդ 76ի Թուի կոտորածը՝ Պուլկարներու՝ եկաւ արեան մէջ խեղդեց և կործանեց Սահմանադրութիւնը։

«1878 Թուին ստորագրեց Պերլինի դաշնագիրը։ Բարեկարգումներ խոստացուեցան ամբողջ երկրի համար։ Այնտեղ կային 61րդ յօդուածը՝ Հայերու համար, 23րդ յօդուածը՝ Մակեդոնացիներու համար, եւայլն։ Սակայն ատոր ալ հետեւանքը շատ լաւ գիտէք։ Կոտորածներու անվերջ, պատմութեան մէջ չտեսնուած շարք մը բացուեցաւ ամենուս առաջ։ Թուրքիան խաբեց։ Խաբեց նոյնպէս Եւրոպան։ Երկու մեծ և խոշոր սրմաղ խաբեբաներ էին կանգնած իրարու դիմաց։

1856 Թուին Եւրոպան Թուրքիոյ ամբողջութիւնը կը պաշտպանէր։ Սակայն 1878ին անոր բաժանմանը և անդամահատմանը ձեռնարկեց։ Հիմա ալ նոյն փորձը տեղի կ'ունենայ։ Եւ այդ փորձերը, երկու խաբեբաներու փոխադարձ մրցակցութեան արդիւնք, ինչպէս մինչեւ այժմ, հիմա ալ վտանգելու են Օսմանեան Պետութեան բարօրութիւնն ու բախտաւորութիւնը։

«Յուլիս 11ը յաղթանակեց հին յարաբերութիւնները։ Եւ հազիւ նոր սահմանադրական ռէժիմը հաստատուիլ կը սկսի և արդէն մենք կանգնած ենք յետադարձ նոր փորձերու դիմաց։ Բայց եթէ մենք ունենայինք անկեղծ և անխարդախ կառավարութիւն մը, այն ատեն այս նոր փորձութիւններն ալ տեղի չէին ունենար։ Ցաւն այն տեղ է որ խաբեբայական քաղաքականութիւնը հիմա ալ կը շարունակուի։ Թէ՛ Պուլկարիան, թէ՛ Պոսնա-Հէրսէկը, թէ՛ Կրետէն փաստօրէն շատոնց արդէն չէին պատկաներ Թուրքիոյն։ Եւ ատոնց «կորուստն» առթիւ պատերազմ յայտարարել՝ կը նշանակէ փորձել խաբեբայութեամբ և սուտով ոչնչացնել այս երկրի Ազատութիւնն ու Սահմանադրութիւնը։

«Անկեղծ և անխարդախ կառավարութեան հոգը պիտի ըլլայ պաշտպանել միայն երկրին Սահմանադրութիւնը։ Ասի ժողովուրդին ալ մեծագոյն հոգը և գործը պիտի ըլլայ, որովհետեւ միայն Սահմանադրութիւնն է որ պիտի ապահովէ այս երկրին ամբողջութիւնը։

«Ներքին ուժերու զօրացումով միայն ուժեղ կ'ըլլայ պետութիւնը։ Եւրոպան այդ կը տեսնէ և ատոր դիմաց իրենց հին միջամտութիւններով կը դադրին։ Պէտք է դիմադրել այդ քաղաքական ձգտումներուն, բայց ինչ միջոցներով։ Արդեօք հին ռէժիմի առաջարկած միջոցներո՞վ, այսինքն պատերազմով։ Սակայն հին ռէժիմի այդ բժիշկը բերելու է կործանումը այս երկրին, որովհետեւ վերահաստատելու բռնապետութիւնը և նորէն կտոր կտոր ընելու՝ Եւրոպացիներու մէջ՝ Օսմ. Կայսրութիւնը։

«Ո՛չ, փրկութեան միջոցը Սահմանադրութիւնն է։ Եւ վերջապէս, չէ կարող պետութիւնը պատերազմ յայտարարել առանց խորհրդարանի, ժողովրդական ներկայացուցչութեան հաճութեան և հաւանութեանը։

Լա Թիւրքի թերթին մէջ տրուած սուտ լուր մը, այն մասին թէ Դաշնակցականները Պուլկարիոյ դէմ պատերազմ յայտարարելու պարագային, պատրաստ են կառավարութեան տրամադրութեան տակ դնել 40 հազար կամաւորներ և 2 միլիոն ոսկի, ներկայ հոգեբանական՝ վայրկեանի համար բաւական բնորոշ է։

Այդ ցոյց կու տայ որ որոշ շրջաններուն մէջ կարծիք կը տիրէ թէ սահմանադրական հայրենիքը կը պաշտպանէ մինչեւ անգամ այն ժողովուրդը, որ մինչեւ յուլիս 11ը միայն տանջանքներ է կրեր Թուրքիոյ մէջ։ Եւ պէտք է ստեղծել նոյն այնպիսի հայրենիք, որը հաւասարապէս թանգ ըլլայ բոլոր ժողովուրդներուն ու բոլոր ցեղերուն համար և որուն պաշտպանութեան մէջ բոլորս ալ անխտիր շահագրգռուած ըլլանք։ Այսպէս թէ ոչ ներսէն և դուրսէն եկող Ռէաքսիոնը վերջ կը դնէ այս երկրի թէ՛ ամբողջութեանը, թէ՛ ազատութեանը և թէ՛ անկախութեանն անգամ։

«Ուստի մենք կ'ըսենք. եթէ կ'ուզէք ամբողջ և անկախ Թուրքիա, տուէք մեզ Սահմանադրութիւն ամբողջ և չխառն»։

ԿԱՐԳԱԼՈՒԾՈՒԹԵԱՆ ԿՈՆԴԱԿ

Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսը հետեւեալ կոնդակով կարգալոյծ հռչակած է Մարաշցի Մկրտիչ վ.դ.ը.—

Ս. Աթոռոյս միաբաններէն Մարաշցի Մկրտիչ 1895 փետր. 26ին Կիրակոս եպս. Փէքմէզճեանէ, 1907-908 տարեշրջանին մէջ Ատանայի Առաջնորդարանին միջամտութեամբ Կաթողիկոսարանին կողմէն Համիտիյէ ղրկուեցաւ քահանայագործութեան պաշտօնով, ուր դժբախտաբար հակառակ իր ուխտին, եպերելի և գայթակղական ընթացքի մը հետեւեցաւ։

Առանց գիտցուելու իր դատապարտելի արարքը, Անտիոքի վիճակին կաթող. Փոխանորդ կարգուելով կայս. Պէրաթով հաստատուեցաւ։ Հազիւ երկու ամիս մնաց իրեն խնամոց յանձնուած վիճակը, հակառակ կարգապահական օրինաց առանց հրաժարականի և արտօնութեան վերադարձաւ ի Համիտիյէ և առիթ տուաւ տեղի ունեցած գայթակղութեան հրապարակուելու։ Կաթողիկոսարանի կողմէն հրամայեցաւ գալ Աթոռ և բացատրութիւն տալ թէ՛ անկարգապահութեան և թէ՛ Համիտիյէի ապականութեան խօսքի և քննադատութեան առարկայ եղող գայթակղութեան մասին։

Ի պատասխանի գրութեամբ մը վկայագիրը ղրկելով խնդրած էր արձակել զինքը կուսակրօնութեան պարտաւորութենէն, բաց որում բժշկական քննութիւնք անբուժական գտած են իր առողջական վիճակը նոյն սուրբ պարտաւորութեան ծանրութեան տակ մնալու։

Արդ, նկատելով որ յետ այսու յիշեալը յորդորմամբ և բանադատութեամբ օգտակար չպիտի կրնայ ըլլալ ո՛չ Աթոռին և ոչ ալ հասարակութեան, լուծեցինք զինքը առաջի Աստուծոյ և հաւատացելոց տուած ուխտին և երդմամբ ու յօժարութեամբ յանձն առած կուսակրօնութեան պարտաւորութենէն։ Ներկաւ շրջաբերականաւս ցաւ ի սիրտ կը ծանուցանենք բարեպաշտ հաւատացելոց որ այսուհետեւ ի չարս միաբանութեան ոչ եւս է Մկրտիչ վրդ., այլ ի մէջ հասարակութեան իբրեւ աշխարհական ոք Գէորգ Թասաքեան անուամբ պիտի յորջորջուի և ճանչցուի։ Մաղթեմք որ Տէր Յիսուս իր սուրբ այգին, Ասպնջականն Ս. Եկեղեցին, ազատ և մաքրուած պահէ սուտ ու վարձկան մշակներէ։

(Կնիք Կաթողիկոսարանի)

ԱԶԳ. ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մինչեւ այժմ Պատրիարքարան հասած են միայն 95 երեսփոխանական ընտրութիւններու տեղեկագիրները։

Հետեւեալ թաղերէն դեռ ընտրութեան տեղեկագիրներ չեն ղրկուած. Կէտիկ Բաշա, Եէնի Գաբու, Սկիւտար Ս. Խաչ, Էյուպ, Պէյքոզ, Ղալաթիա, Ռումելի Հիսար, Գուզգունճուգ, Եէնի գիւղ և Գարթալ-Գըրնալը։ Իսկ գաւառ մնացած վիճակներն են. Ակերդ, Մալաթիա, Եւդոկիա, Երզնկա, Շապին-Գարահիսար, Բաղէշ, Ռոտոսթօ, Բաբերդ, Մուշ, Պոզատաղ, Տիգրանակերտ, Վան, Աղթամար, Կիւրին, Մանճըլըգ, Ակն, Մարաշ, Զէյթուն, Հալէպ և Այնթապ։

*** Քղիի Առաջնորդարանէն Պատրիարքարան հասած է գիր մը, որով կը ծանուցանեն թէ Քղի թէեւ Կարնոյ միացեալ վիճակ մըն էր և սակայն Սահմանադրութեան տրամադրութեանց համաձայն այժմ իրենք ընդհ. ժողով գումարած և ազգ. երեսփոխան ընտրած են Քղիի Խաչ գիւղացի Սարգիս էֆ. Յովհաննէսեանը։ Սակայն Պատրիարքարանը նկատելով որ Քղի իբրեւ առանձին վիճակ չկայ ցանկին մէջ որոշեց Ազգ. Երեսփոխանական Ժողովին նկատառման յանձնել սոյն գիրը։

ՆՊԱՍՏԻՑ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Նպաստից Յանձնաժողովը գումարուեցաւ երէկ Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ նախագահութեամբ Տեղապահ Սրբազանին և ատենապետութեամբ Մկրտիչ էֆ. Մանուկեանի։

1.— Գաւառներէ հասած կարգ մը կարօտութեան գիրեր նկատի առնելով ինչ ինչ կարգադրութիւններ ըրաւ։

2.— Նոյնպէս գաւառներու առաջնորդարաններէն հասած նպաստի բաշխման ցանկեր քննեց և հաստատեց։

3.— Վլանկայի Թաղ. Խորհուրդը կարօտելոց համար հանգանակութիւն կատարելը անհնար ըլլալը ծանուցած էր։ Յանձնաժողովը որոշեց խնդրել որ Թաղ. Խորհուրդը ջանադրութիւն մը ընէ և անպատճառ հաւաքէ նպաստի գումար մը։

4.— Գաղթականաց Յանձնաժողովին ատենապետ Մարգար էֆ. Ուզունեան հրաժարական մատուցած էր։ Ժողովը անընդունելի գտաւ և խնդրեց Տեղապահ Սրբազանէն որ յանձնարարէ շարունակել իր պաշտօնը։

5.— Յանձնաժողովին ներկայացաւ Արտաշէս էֆ. Միլեան և տեղեկութիւն տուաւ թէ Պէյլէքի մէջ կատարուած ներկայացման մը արդիւնքէն 40,000 ղրշ. ներքին գործոց նախարարութեան յանձնուած է, որուն 20,000 ղրշ.ը բաժին սահմանուած է Հայ գաղթականներու։ Տեղապահ Սրբազանը շնորհակալութիւն յայտնեց այս տեղեկութեան համար և յանձնաժողովը Տեղապահ Սրբազանին յանձնեց պէտք եղած դիմումը ընել և նոյն գումարը առնել։

6.— Թէոդիկ էֆ. Լապճինճեան առաջարկած էր իր «Ամէնուն Տարեցոյց»ը ի նպաստ գաղթականաց հրատարակել։ Յանձնաժողովը սկզբունքով ընդունեց այս առաջարկութիւնը և որպէս զի Հիւանդանոցի օրացոյցի շահերուն վնաս մը չպատճառէ, որոշեց անոր հասոյթը Հիւանդանոցի յատկացնել, այս մասին Հոգաբարձութեան կարծիքը առնելէ ետք։

7.— Ֆէրիգիւղի հայ տիկինները կարօտելոց օգնելու նպատակով ընկերութիւն մը կազմած և իրենց կանոնագիրը յանձնաժողովին ղրկած էին վաւերացուելու համար։ Յանձնաժողովը գովելի գտաւ անոնց նպատակը և որոշեց հրաւիրել որ գործի ձեռնարկեն։ Իսկ կանոնագրին վաւերացումը հարկ դատուեցաւ յառաջիկայ ձեռնհաս մարմնի մը քննութեանը յանձնել։

8.— Յանձնաժողովը Տեղապահ Սրբազանէն տեղեկութիւններ ստացաւ շաբթուան ընթացքին մէջ հասած դրամական նպաստներու վրայ և որոշեց մղում տալ նուիրահաւաքութեան գործին, նկատի առնելով մէկ կողմէ գաւառներու կարօտելոց վիճակը և ձմրան հասնիլը, և միւս կողմէ հետզհետէ Պոլիս հասնող գաղթականներու զետեղման և հոգածութեան պէտքը։

ՊԱՏՈՒՈՅ ԱՏԵԱՆԸ երէկ գումարուեցաւ Պատրիարքարանի մէջ նախագահութեամբ Վեհապետեան Սրբազանի և ի ներկայութեան միւս անդամներուն։ Ատեանը Անանիա վրդ. Հազարապետեանի անմեղութիւնը հաստատեց և Տ. Հմայեակ քհնյ.ի յանձնեց տեղեկագրի պատրաստութիւնը։ Իսկ Վահրիճ վրդ.ի համար նոր պատուոյ ատեան մը պիտի կազմուի երեք հոգիէ բաղկացեալ՝ Տեղապահին կարգադրութեամբ։

ԲԵՐԱՅԻ Թաղ. Խորհուրդը գրով մը Պատրիարքարանէ խնդրած էր որ 50 ոսկի ղրկուի իրեն, քանի որ ինք ալ իր կարգին կը հոգայ իրեն դիմող գաղթականները։ Պատրիարքարանէ գրուեցաւ նոյն Թաղ. Խորհուրդին, որ իրեն ղրկուած նպաստի ստացականներով հոգայ իր այդ պէտքը։

ՏԵՂԱՊԱՀ ՍՐԲԱԶԱՆԸ երէկ Նպաստից Յանձնաժողովոյ նիստէն յետոյ, նախագահեց Ղալաթիոյ Եկեղեցիին Խնամակալութեան նիստին ու խորհրդակցութիւններէ յետոյ և վարչութեան կողմէ կանխաւ տրուած որոշման համաձայն, որոշուեցաւ որ նոյն մարմինը առժամապէս վարէ միայն եկեղեցւոյ մատակարարութիւնը մինչեւ որ իր յաջորդը ընտրուի։

ԹԱԼԱՍԻ Տ. Յակոբ քհն. Այվազեանը դիմում ըրած էր Տեղապահ Սրբազանին և իր նիւթական անձուկ վիճակին դարման մը խնդրած էր։ Նպաստիցին նկատառման յանձնուեցաւ։

ՍՈՒՋՈՒԱՅԻ մէջ հանգանակիչ մարմնախումբ մը կազմուած է՝ Յովակիմ Գէդիկեանէ, Շաւարշ Մեծիկեանէ և Կայթար Թաշքարէ։ Այս մարմնախումբին նախագահն է Արսէն վրդ. Վեհունի։

ՏԵՂԱՊԱՀ ՍՐԲԱԶԱՆԻՆ կարգադրութեամբ Ազգ. արոյ սեղանակներու պատրաստութեան պաշտօնեայ և հաւաքիչ կարգուեցաւ Պետրոս էֆ. Ճանիկեան, որ արդէն Բերայի Թաղ. Խորհրդոյ քարտուղարութեան օգնականի պաշտօնը կը վարէր։ Հարկ եղած երաշխաւորութիւնը առնուեցաւ իրմէ։

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ Հոգաբարձութիւնը ասկէ առաջ նամակ մը գրելով Տեղապահ Սրբազանին հրաժարած էր իր պաշտօնէն, յայտնելով միանգամայն որ մինչեւ նոր հոգաբարձութեան ընտրութիւնը ինք կը շարունակէ իր պաշտօնը։ Սակայն, նոյն Հոգաբարձութիւնը նոր նամակ մը ուղղելով Տեղապահ Սրբազանին, կ'ըսէ թէ մէկ կողմէն Հիւանդանոց դիմող գաղթականներուն յաճախուն թիւը, միւս կողմէ հասոյթներուն բոլորովին դադարումը, ինչպէս նաեւ պատսպարեալներուն խճողումը համաճարակի մը պատահականութիւնը և ինչ ինչ կարեւոր խնդիրներու աւելի վիճակը կը հարկադրեն Հոգաբարձութիւնը որ վերջնականապէս հրաժարի իր պաշտօնէն։

ԽԱՉԻԿ ԷՖԷՆՏԻ ՕՏԵԱՆ

Օտեան ընտանիքի առաջին սերնդեան վերջինն էր հանգուցեալը՝ Խաչիկ էֆ. Օտեան։ Այն փառաւոր անունին տակ որ կը փայլեցնէ մեծ Հայր՝ Գրիգոր Օտեան, համեստ էր հանգուցեալին տեղը, և սակայն իր գրաւած տեղն ալ ինքնին անշան կէտ մը չէր։

Գտնուած է զանազան պաշտօններու մէջ, գլխաւորապէս իբրեւ հիւպատոս Ծուրճալ։ Իր երկարատեւ ու ամենամաքուր պաշտօններն որ ունեցաւ Բ. Դուռը, եղն արտաքին գործոց նախարարութեան իրաւաբանական բաժնին օգնական և անկէ ետքը ծածկագիր հեռագիրներու դիւանին անօրէն։

Այդ պաշտօնին մէջ մնաց մինչեւ այն թուականը ուր հին ռէժիմի կողմէ հալածանքը սկսաւ հայ պաշտօնեաներու դէմ։ Երբ այդ օրերուն առաջարկուեցաւ Խաչիկ էֆ.ին տեղի տալ և իբրեւ խորհրդական-օգնական մնալ նոյն դիւանին մէջ, յանձն չառաւ երկրորդականութիւնը և նախապատւեց հրաժարիլ՝ բաւականանալով իր հանգստեան թոշակաւը։

Անկէ ասդին ապրեցաւ՝ քաշուած ամէն բանէ, ինքզինքը տալով թեթեւ հաճոյքներու, մարդու մը պէս որ կը քալէ անտարբեր իր շուրջը անցած դարձածին։

ՎՍԵՄԱՇՈՒՔ

ԽԱՉԻԿ ԷՖԷՆՏԻ ՕՏԵԱՆ

Յետ կարճատեւ հիւանդութեան կնքեց իր մահկանացու կեանքը, երէկ երեկոյ ժամ 11ին. ի խոր սուգ համակելով իր կինը՝ Այրի Տիկին Մաքրուհի և զաւակները՝ Հրանտ և Երուանդ Օտեան, և քոյրը՝ Օր. Եւփիմէ Օտեան, և բոլոր ազգականներն ու բարեկամները։

Յուղարկաւորութեան սխուր հանդէսը պիտի կատարուի վաղը, չորեքշաբթի, 1/14 հոկտ. ժամը 4ուկէսին (Ը. Թ.), ի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոջ Բերայի և անտի փոխադրուելով Շիշլիի ազգ. գերեզմանատունը, պիտի ամփոփուի իր տոհմին յատուկ դամբարանին մէջ։

Բերա, 30 սեպտ. 1903

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի իբր այն նկատել ներկայս, և միանգամայն կը խնդրուի ծաղկեպսակ չղրկել։

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱԿԱՆ

ԿԱՐԵՒՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Ե. Գ. ՄՐՄՐԵԱՆԻ

Թուրքիայոյ վաճառականութիւնը.— Ուր 500է աւելի վերջին 150 տարուան Հայ վաճառականներու և վաճառականութեան վրայ կը խօսուի գործնական ձեւով։ Կը գտնուի Պոլսոյ գրավաճառներուն և Բերա Վայսի քով։

Գին $12\frac{1}{2}$ ղրուշ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կը փութամ խորին շնորհակալութիւնս յայտնել «Մօնարք» անգլիական ապահովագրական Ընկ.եան Ընդհ. Գործակալ Արշակ էֆ. Ռուպէնեանի, որ կատարեալ ուղղամտութեամբ և փութով հատոյց Եալի Գուլէի վերջին հրդեհին այրած տանս փոխարժէքը։

8 հոկտ. 1908 ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԹԻԿԱՆԵԱՆ

ԹԱՏՐՈՆ

ՀԱՅԵՐԷՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Յառաջիկայ կիրակի գիշեր Հոկտ. 5 վերջին ներկայացումը պիտի տայ արուեստագէտ Պ. Վահրամ Փափազեան՝ որ պիտի ներկայացնէ

„ՕԹԵԼԼՕ"Ն ԱՄԲՈՂՋՈՒԹԵԱՄԲ

Այս ներկայացման պիտի ընկերանան ոչ թէ սկսնակ, այլ յայտնի դերասանուհիներ։ Տոմսակները կը ծախուին Գասպարեան Զրուգեան գրատունը, Ղալաթիա Չէյէճեան խան և Բերա՝ Վարիէթէ թատրոնին կիշէն։

* *

Յառաջիկայ հինգշաբթի գիշեր, հոկտ. 9, Բերա, Բըթի-Շան Թատրոնին մէջ չքեղ ներկայացում՝ «Գաղթան» Բերայի Հայ Արուեստասէրներու խումբին կողմէ, Հ. Յ. Դաշնակցութեան հովանաւորութեամբ և ի նպաստ հայ կարօտ գաղթականներու։

Պիտի ներկայացուի Պէշիքթաշլեանի հեղինակութիւնն եղող **ԱՐՇԱԿ Բ.** 5 արար ողբերգութիւնը, խառն ծիծաղաշարժ խմբերգ՝ **«ԳԱՅԼԷՐ ՏԵՍԻՔ»** դերասան Պ. Յ. Յովհաննէսեանի կողմէ, Սանտոյ տարազով։ Յ. Սիմոնեան էֆ.ի առաջնորդութեամբ 12 հոգիէ խումբ մը պիտի նուագէ **ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՄԱՐՇԸ** և հայկական զանազան երգեր։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՉՈՒԶԵՐ

ՍՕՖԻԱ, 13 հոկտ.— Քանի մը թերթերու թղթակիցներ հեռագրած են թէ Պուլկարիա իբր թէ վերջնագիր մը կը պատրաստէ Թուրքիոյ ղրկելու համար, սպառնալով պատերազմ հրատարակել այն պարագային, երբ այս վերջինը երեք օրուան ժամանակամիջոցի մը մէջ իր անկախութիւնը չը ճանչնայ։ Այս լուրը բոլորովին անհիմն է. Պուլկարիա երբե՛ք չը փափաքիր պատերազմի բռնուիլ Թուրքիոյ հետ, և այս ի վաղուց անտի. մանաւանդ որ պատերազմը երկու կողմի շահերուն ալ անպատեհ է։ Զէնքի տակ կոչուած պահեստի երեք զօրագունդերը արձակուած զինուորներու տեղը պիտի անցնին, և արդէն բոլոր սովորութեան պահեստները ամէն տարի զէնքի տակ կը կոչուին։ Մինչեւ հիմա ո՛չ մէկ զինուոր սահմանագլուխ ղրկուած է։

ԼՈՆՏՈՆ.— Ռիւթէրի գործակալութիւնը կը հաստատէ թէ Սըր Էտուար Կրէյի և Պ. Իզվօլսքիի խորհրդակցութիւնները արեւելեան խնդիրներու շուրջ դարձած են և թէ այս երկու պետական անձնաւորութիւնները համաձայն են ընդհանուր դեսպանախորհուրդի մը գումարման պէտքին։

—Թայմզ բազմաթիւ թղթակցութիւններ կը հրատարակէ, որոնք գովեստով կը ջատագովեն աւստրիական կառավարութեան մինչեւ այժմ ձեռք առած այն միջոցները, որոնցմով Պոսնա-Հէրսէկ հասած է իր այսօրուան փափուկ վիճակին։

—Սթանտըրտ կը տեղեկանայ թէ Անգլիոյ թագաւորն ու թագուհին փետր. 22ին Պերլին պիտի այցելեն։

ՖՐԱՆԳՖՈՐԴ.— Կազէթ տը Ֆրանֆֆորդ իր հրատարակած մէկ յօդուածով կը շեշտէ սա պարագան թէ՝ պէտք չկայ դեսպանախորհուրդի մը գումարման, այն պայմաններուն տակ՝ որ առաջարկուեցաւ Բարիզի մէջ՝ Պուլկարիոյ անկախութեան հռչակումէն վերջը։ Այս տեսակ դեսպանախորհուրդի մը մէջ Պալքանեան փոքր տէրութիւններն ալ պիտի ուզեն ձայն ունենալ, ինչ որ խնդիրը աւելի պիտի կնճռոտէ։ Յետոյ Եգիպտոսի, Թունուզի և Թանճայի խնդիրներն ալ կրնան յուզուիլ, խնդիրներ՝ որոնք ոչ մէկ առնչութիւն ունին Պերլինի դաշնագրին հետ։ Միայն, կ'աւելցնէ նոյն գերման թերթը, նոր դէպքերէն առաջ եկած կացութիւնը պարզելու համար պէտք կայ Պերլինի դաշնագրութիւնը ստորագրող տէրութիւններուն Պոլսոյ ներկայացուցիչներէն դեսպանախորհուրդ մը կազմել, ինչ որ այս խնդիրներուն փութով լուծուելուն կրնայ նպաստել։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

30 Սեպտեմբեր 1908

Օսմ. Միացեալ փոխառութեան պարտաթուղթ

Երէկ առաւօտ բացուեցաւ	Ղշ.	97 09
» ամէնէն վար գին	»	96 22
» » վեր »	»	97 15
» երեկոյ գոցուեցաւ	»	96 25
Բումելի Երկաթուղի		
Երէկ առաւօտ բացուեցաւ	Ֆր.	$164\frac{1}{2}$
» ամէնէն վար գին	»	163 —
» » վեր »	»	$164\frac{3}{4}$
» երեկոյ գոցուեցաւ	»	163 —

ԻԼԱՆ

Զըրաաթ Պանքասը բիանդօսունուն 1234 սէնէսի թէրթիպինին սէքիզինճի գուրասընըն Թէշրինի էվվէլ բումինին պիրինճի չարշէնպէ կիւնիւ սաաթ եէտիտէ Թիճարէթ վէ Նաֆիա նէզարէթի ճէլիլէսի տաիրէսինտէ գոմիսիոնը մախսուս մարիֆէթի իլէ ալէնէն քէշիտէ գըլընաճագը վէ եալըզ ղարփընտա պայիլէր թարաֆընտան ալընան պիլէթլէրտէն խարիճ իտիլմէք իսթէյէնլէրին եէվմը մէզքիւրտէ սաաթ ալթըյա գատար Զըրաաթ Պանքասը խազինէի մէրքէզիյէսինէ վէ պէշ պուչուղա գատար Բէյօղլունտաքի բիանդօ չիւպէսինճէ խթիրաա օլունաճաղը իլան օլունուր։

Ֆի 27 էյլիւլ 324

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՅԻՆ

ՆՈՐ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Կայս. կառավարութեան բարձր հովանիին տակ տրամադրելով գաղթականներու զինակոչման ծախքին համար Երկրագործական Պանքային կողմէ կազմակերպուած վիճակահանութիւնը յառաջեկեալ ամէն ամսոյ սկիզբը պիտի կատարուի։ Պարգեւ չշահող տոմսակները ամբողջ տարի մը պիտի կրնան մասնակցիլ վիճակահանութեանց։ Ամբողջ տոմսակներու արժէքին հարիւրին եօթանասունհինգը պարգեւներու և ամորթիզներու պիտի յատկացուի։ Ուստի այս վիճակահանութիւնը հանրօգուտ կերպով բարեփոխուած է։ Նոր կազմակերպութեամբ տոմսակներուն թիւը պիտի ըլլայ 250,000, և անոնցմէ 62,500 թիւ պարգեւ ու ամորթի պիտի շահին։ Ինչպէս կ'երեւի ստորեւ հրատարակուած յայտագրէն, մեծ պարգեւը 12,000 ոսկի է, և անկէ զատ՝ երկու, երեք, չորս, հինգ և վեց հազար ոսկիի նպաստաւոր պարգեւներ ալ կան։ Տոմսակները պանազան ստորաբաժանումներ ունին. ամբողջ, կէս, մէկ քառորդ և մէկ ութերորդ։ Ամբողջ տոմսակին գին նշանակուած է երկու օսմ. ոսկի, կէսին՝ մէկ օսմ. ոսկի, քառորդին՝ կէս օսմ. ոսկի և մէկ ութերորդին՝ մէկ քառորդ օսմ. ոսկի։ Տոմսակ գնողներուն դիւրութիւն մը ըլլալու համար՝ կէս, քառորդ և մէկ ութերորդ տոմսակներուն մէկ մասը չորս թիրաժի յատուկ երեքական կտրօն բաժնուած է։ Ցրչեալ կտրօնաւոր տոմսակները՝ մէկէրիէն 19 ղրուշի հաշուով՝ կէս տոմսակներուն գինը 72 ղրուշ է, մէկ քառորդինը՝ 36 ղրուշ, իսկ մէկ ութերորդինը՝ 18 ղրուշ։ Երկրագործական Պանքայի կեդրոնատեղիէն և Կոմսուրքին գլուխը գտնուող մասնաճիւղէն մեծաքանակ տոմսակ գնողներուն հետեւեալ զեղչերը պիտի ըլլան. մէկ անգամէն 10 ոսկիի տոմսակ գնողներուն՝ %ին 7. մէկ տարուան ժամանակամիջոցին 1001 ոսկիի տոմսակ գնողներուն %ին 8, 2001 ոսկիի տոմսակ գնողներուն՝ %ին 9. 3001 ոսկիի տոմսակ գնողներուն՝ %ին 10ը, և 10,001 ոսկիի տոմսակ գնողներուն՝ %ին 12. ութերորդ թիրաժը պիտի կատարուի 1324 հոկտ. 1ին, Հանրօգուտ Շինութեանց Նախարարութեան պաշտօնատան մէջ, ի ներկայութեան Պանքայի Վարչական Խորհուրդի անդամներուն, հաշուակալին և նոտարին, հաշուակալութեանց Ատեանին և Օսմ. Կայս. Պանքայի կողմէ կարգուած պաշտօնեաներէ կազմուած մասնաւոր մարմնոյ մը։

1324 տարուան յատուկ Երկրագործական Պանքային վիճակահանութեան յայտագիրը

Ա. ԹԻՐԱԺ (Մարտի սկիզբը)

Հատ	Ոսկին 100էն	Համգումար.
1	600000	600000
1	200000	200000
1	100000	100000
2	40000	80000
5	20000	100000
15	10000	150000
50	4000	200000
275	400	110000
3150	200	630000
3500		2170000

Բ. ԹԻՐԱԺ (Ապրիլի սկիզբը)

Հատ	Ոսկին 100էն	Համգումար.
1	200000	200000
1	100000	100000
3	40000	120000
5	20000	100000
15	10000	150000
50	4000	200000
275	400	110000
3150	200	630000
3500		1710000

Գ. ԹԻՐԱԺ (Մայիսի սկիզբը)

Հատ	Ոսկին 100էն	Համգմր.
1	200000	200000
1	100000	100000
3	40000	120000
5	20000	100000
15	10000	150000
50	4000	200000
275	400	110000
3150	200	630000
3500		1710000

Դ. ԹԻՐԱԺ (Յունիսի սկիզբը)

Հատ	Ոսկին 100էն	Համգմր.
1	200000	200000
1	100000	100000
3	40000	120000
5	20000	100000
15	10000	150000
50	4000	200000
275	400	110000
3150	200	630000
3500		1710000

Ե. ԹԻՐԱԺ (Յուլիսի սկիզբը)

Հատ	Ոսկին 100էն	Համգմր.
1	200000	200000
1	100000	100000
3	40000	120000
5	20000	100000
15	10000	150000
50	4000	200000
275	400	110000
3150	200	630000
3500		1710000

Զ. ԹԻՐԱԺ (Օգոստոսի սկիզբը)

Հատ	Ոսկին 100էն	Համգմր.
1	400000	400000
1	100000	100000
3	40000	120000
5	20000	100000
15	10000	150000
50	4000	200000
275	400	110000
3150	200	630000
3500		1810000

Է. ԹԻՐԱԺ (Սեպտ.ի սկիզբը)

Հատ	Ոսկին 100էն	Համգմր.
1	400000	400000
1	100000	100000
3	40000	120000
5	20000	100000
15	10000	150000
50	4000	200000
275	400	110000
3150	200	630000
3500		1810000

Ը. ԹԻՐԱԺ (Հոկտեմբ.ի սկիզբը)

Հատ	Ոսկին 100էն	Համգմր.
1	400000	400000
1	100000	100000
3	40000	120000
5	20000	100000
15	10000	150000
50	4000	200000
275	400	110000
3150	200	630000
3500		1810000

Թ. ԹԻՐԱԺ (Նոյեմբերի սկիզբը)

Հատ	Ոսկին 100էն	Համգմր.
1	400000	400000
1	100000	100000
3	40000	120000
5	20000	100000
15	10000	150000
50	4000	200000
275	400	110000
3150	200	630000
3500		1810000

Ժ. ԹԻՐԱԺ (Դեկտ.ի սկիզբը)

Հատ	Ոսկին 100էն	Համգմր.
1	500000	500000
1	200000	200000
1	100000	100000
2	40000	80000
5	20000	100000
15	10000	150000
50	4000	200000
275	400	110000
3150	200	630000
3500		2070000

ԺԱ. ԹԻՐԱԺ (Յունվ.ի սկիզբը)

Հատ	Ոսկին 100էն	Համգմր.
1	600000	600000
1	200000	200000
1	100000	100000
2	40000	80000
5	20000	100000
15	10000	150000
50	4000	200000
275	400	110000
3150	200	630000
3500		2170000

ԺԲ. ԹԻՐԱԺ (Փետրվ.ի սկիզբը)

Հատ	Ոսկին 100էն	Համգմր.
1	1200000	1200000
1	500000	500000
1	400000	400000
1	300000	300000
1	200000	200000
10	100000	1000000
20	40000	800000
65	20000	1300000
300	10000	3000000
750	4000	3000000
1250	800	1000000
21600	200	4320000
24000		17020000

ՀԱՍՈՅԹ	Ոսկին 100էն	ԾԱԽՔ	Ոսկին 100էն
Ուրաքանչիւրը երկու օսմ. ոսկիի արժէքով շրջաբերութեան հանուած երկու հարիւր յիսուն հազար տոմսակներուն փոխարժէքը	50,000,000	Շահող թիւերուն համար որոշեալ հարիւրին 75ը	37,510,000
		Գաղթականներու Յանձնաժողովին պատկանած հարիւրին 17ը	8,500,000
		Պէյլիէ և վարչութեան ծախքերուն փոխարժէքը եղող հարիւրին 8ը	3,990,000
	50,000,000		50,000,000

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԴ.—Օսմ. Հանր. Պարտքի Թողեալ Հասոյթներու Վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ ամէն անոնք որ խաղող կը գնեն գինիի պատրաստութեան համար, պէտք է նախապէս դիմեն ստորեւ յիշուած Հանր. Պարտքի գործակալութեանց, չիբէ-մէմուրներուն, կամ մաքսային հսկողներուն, խաղողները քօնթրօլ ընելու և արձանագրելու համար։ Այն պարագային երբ հաստատուի թէ գինին պատրաստուած է առանց քօնթրօլի, ձեւակերպութեան և արձանագրութեան չենթարկուած խաղողով, այդ գինիները մաքսանենգուած պիտի նկատուին և միրիի կրկնապատիկ տուրք պիտի գանձուի։

Կեդրոն	Շրջանակ	Գործակալութիւն
Ղալաթիոյ ոգելից ըմպելիներու մաքսատունը	Բերա, Պէշիքթաշ, Գապաթաշ, Ֆինտըգլը, Սալը Բազար, Թօփհանէ, Մաճհանէ, Էսկի Պալըգ Բազար, Եաղքափան, Գասըմ Փաշա, Խասգիւղ, Հալըճօղլու։	Կեդր. միւտիրիյէթ ոգելից ըմպելիներու
Մրգեղէններու մաքսատուն	Էմին Էօնիւ	
Պալաթ	Սիլահտար Աղայէն մինչեւ Էտիրնէ Գաբու, Այվան Սէրայի, Պալաթի, Ֆէնէրի, Ճիպալիի, Ունգափանի նաւամատոյցները։	
Սարըեար	Րումէլի Գավաք, Սարըեար Եէնիմահալլէ, Մէզարպուրնու	
Պէօյիւքտէրէ	Պէօյիւքտէրէ, Քէֆէլիքէօյ, Աղաճ Ալթը։	Սարըեարի միւտիրիյէթ
Թարապիա	Թարապիա։	
Եէնիգիւղ	Եէնիգիւղ՝ մինչեւ Ըսթէնիա։	
Րումէլի Հիսար և Պօյաճըգիւղ	Ըսթէնիայէն Միրկիօն, Պօյաճըգիւղ, Րումէլի Հիսար, Առնաուտգիւղ, Գուրուչէշմէ, Օրթագիւղ, Պէպէք։	Առնաուտգիւղի միւտիրիյէթ
Չէնկէլքէօյ	Գանտիլլի, Վանիքէօյ, Չէնկէլքէօյ, Պէյլէրպէյ, Ըսթավրոս	
Սկիւտար	Գուզկունճուգ, Սկիւտար, Զամլըճա։	Սկիւտարի միւտիրիյէթ
Գատըգիւղ	Հայտար Փաշա, Գատըգիւղ, Մօտա, Գալամըշ, Ֆանարաքի	Գատըգիւղի միւտիրիյէթ
Գումգաբու	Գումգաբու, Լանկա, Սամաթիա, Եէտիգուլէ, Գափը Չէշմէ և շրջակայքի սահմաններն անդին։	Գումգաբուի միւտիրիյէթ

6—1 ԸՆԴՀ. ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻՅԷ

ԱԶԴ

Շիրքէթի Խայրիյէի շոգենաւերու ժամանակացոյցներուն տպագրութիւնը նուազուրդով պիտի կատարուի երեք տարուան տեւողութեամբ։ Մասնակցիլ և կամ նուազուրդին պայմաններուն վրայ տեղեկութիւն առնել ուզողներէն կը խնդրուի դիմել Ընկերութեան վարչութեան։

⁂ Շիրքէթի Խայրիյէի վարչութիւնը աճուրդով ի վաճառ հանած է հնդկական խուղի 53 պարապ տակառներ և ձուլուած երկաթներ 200 թոնոյի չափ՝ Խասգիւղի գործարանին մէջ։ Մասնակցիլ և աւելի տեղեկութիւն առնել ուզողներէն կը խնդրուի նոյն վարչութեան դիմել՝ հարկ եղած երաշխաւորութիւններով։

⁂ Արոյրէ տախտակ՝ 500 հատ, արոյրէ գամ՝ 40 օխա, ռետինային փայտ՝ 500 օխա, հաստատուն թուղթ՝ 70 քիլօ, մոմ 350 քիլօ, սպունգ՝ 2000 հատ և սեւ ներկ փոշի 150 քիլօ։ Ասոնց գնումը նուազուրդով պիտի կատարուի։ Մասնակցիլ ուզողներէն կը խնդրուի դիմել Շիրքէթի Խայրիէի վարչութեան՝ հարիւրին տասը երաշխաւորութեան գումարով։

⁂ Խծուծ (իւսթիւփի) 4000 քիլօ, ստուպ 4500 քիլօ, վէրնի՝ 150 տուփ, մինիում՝ 50 տակառ, ձուլածոյ կոտրուք փլոյ՝ 10 թոնօ և Բիկ Այրըն՝ 10 թոնօ։ Շիրքէթի Խայրիէի վարչութիւնը նուազուրդի կը դնէ վերոգրեալ իրեղէններուն մատակարարութիւնը։ Մասնակցիլ և կամ նուազուրդին պայմաններուն վրայ տեղեկութիւն առնել ուզողներէն կը խնդրուի դիմել նոյն վարչութեան։

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

23 սեպտ. 1908 5—3

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ

BANQUE DE SALONIQUE

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 10,000,000 Ֆր.
ՎՃԱՐ. ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ին
8,000,000 Ֆր.
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ին
3,700,000 Ֆր.
ԿԵԴՐՈՆՆ Է ՍԵԼԱՆԻԿ

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ՝ Ադրիանուպոլիս, Տէտէ Աղաճ, Գավալա, Կ. Պոլիս (Ղալաթիա և Պօլիս), Մանաստր, Ուսկիւպ եւ Իզմիր։

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ խնամով կը կատարէ Կ. Պոլսոյ, Եւրոպական Թուրքիոյ ու Ասիոյ և Եգիպտոսի հրապարակներուն, ինչպէս նաեւ միւս օտար քաղաքներուն վրայ քաշուած փոխանակագիրներ։ Չէքերու հաշիւներ կը բանայ։ Արժէթղթերու վրայ փոխառութիւններ կ'ընէ։ Սակարանական հրամաններ կը կատարէ Եւրոպական բոլոր հրապարակներուն վրայ։ Չէքեր ու վարկագիրներ կը հանէ Թուրքիոյ և արտասահմանի բոլոր քաղաքներուն վրայ։ Աւանդներ կ'ընդունի ի տոկոս վճարելի և 3, 6, 9, 12 ամսուան պայմանաժամերով։ Վերջապէս սեղանաւորական ամէն գործառնութիւններ կը կատարէ լաւագոյն պայմաններով։ Պանքը Սալոնիքը փոքր վճարումներու համար ալ Խնայողական Սնտուկ մը ունի, յատուկ նպաստաւոր պայմաններով։ 50- 25

ԻՕՏՕՆ ՌՕՊԷՆ ROBIN

Անոնք որ կը տառապին փրանկախտէ, արտի և երիկամունքի հիւանդութիւններէ, թոքերու ընդլայնումէ, անդերակալութենէ, յօդացաւէ և կամ եթէ վերջին երկու հիւանդութեանց մասին տրամադրութիւն կը սնանեն իրենց մէջ, ըստ շնորհութեան՝ յօդիւր կ'առնեն, որովհետեւ բժշկականապէս հաստատուած ճշմարտութիւն մըն է թէ յօդիւրին խարխափող եղող յօդն ամենէն աղէկ հակամանրէին է, որ մարմինէն ներս մտնելուն պէս, հիւանդութեանց միակ պատճառն ու զարգացուցիչ եղող միքրոպները կա՛մ կ'ոչնչացնէ և կամ անոնց թոյնը կը չէզոքացնէ։ Եւ սակայն պէտք է խոստովանիլ որ յօդը կամ յօդիւրը եթէ բացարձակապէս մաքուր չըլլայ՝ կրնայ շատ մը խանգարումներ առաջ բերել մարդկային մարմնոյն մէջ։ Տօքթ. Ռօպէն այս չարիքին առաջքը առնելու և յօդը բացարձակապէս օգտակար դարձնելու մտածումով, երկար փորձերէ ետք յաջողած է պատրաստել ԻՕՏՕՆ ՌՕՊԷՆ անուն դեղը, որ վաւերացուած է Ֆրանսայի բժշկական դժուարահաճ Ակադեմիէն և հիւանդանոցներուն յանձնարարուած իբր միակ յօդը, որ այս դեղին ամէն բուժիչ յատկութիւնները ունի և զերծ է անոր անպատեհութիւններէն։ ԻՕՏՕՆ ՌՕՊԷՆը կը ծախուի մեծ դեղարաններու և մթերանոցներու մէջ։

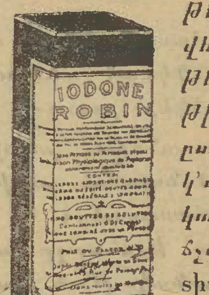

18—3

ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ

ԼԵԶ. ԵՒ ԱՌԵՒՏՐ. ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԱՅԻՆ

Վարժարանիս 11րդ. շրջանի սկսաւ, մեր գիշերօթիկ և ցերեկեայ աշակերտները կը հաւաքուին վարժարան։

Վարժարանս ունի երեք դասընթացք, Մանկապարտէզ՝ 3 տարի, Նախակրթարան՝ 4 և Ուսումնարան՝ 3 տարի։

Վարժարանիս նպատակն է ուսուցանել վաճառականութիւն և լեզու, կարեւոր ուսմանց և գիտութեանց ճիւղերով միասին։

Ինչպէս յայտնի է, Օսմ. Սահմանադրութիւնը ընդարձակ ասպարէզ կը բանայ Հայ ազգին, ազատ Հայրենիքի ուսեալ ու լեզուագէտ անհատները պիտի գնահատուին պետական-վարչական գործերու մէջ, ինչպէս պիտի քաջալերուին անհատական ձեռնարկներու մէջ ալ։

Ուստի վաճառականութեան, լեզուագիտութեան, վարչագիտութեան և նմանօրինակ պետական ասպարէզներու համար պատրաստուելու փափաք ունեցող տղաք կը հրաւիրուին աշակերտիլ մեր վարժարանին, ուր պիտի վայելեն ընտանեկան խնամք հայկական լուրջ դաստիարակութեամբ։

Վարժարանիս ծրագիրն ու կանոնագիրը ձրի կը ղրկուի փափաքողաց։ Դիմել Բագրատունի վարժարան Բերա, Բանկալթի։

Հիմնադիր-Տնօրէն
10—9 ՅԱԿՈԲ ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ

ԸՆԴՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՄՆԵԱԼ՝ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ
1892 Օգոս. 2/14 եւ 1320 Սեֆեր 20 թուակիր ֆերմանով

Դիմել Ընկերութեան կեդր. գրասենեակը, Ղալաթիա, Նալը խան, Հէզարէն փողոց, թիւ 14, Թօօրէքրաթիվ վաճառատան դիմաց, կամ հետեւեալ հասցէներուն.

Պոլիս, մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Եէնի Ճամիի հրապարակ.
Պոլիս, Մ. Ի. Սաաօք, Շէյխ իւլ Իսլամ խան, Պահճէ Գաբու թիւ 10.
Պոլիս, Ապտի պէյ և Ընկ. Վէզնէճիլէր փողոց.
Պոլիս, Գ. Ս. Այմէլօղլու, Էմին-Էօնիւ, Պահչէ Գաբու Իզմիր փողոց.
Գատըգիւղ, Ալեքսանդր Անաստասիատիս չուկայի հրապարակ.
Գատըգիւղ, Մ. Ա. Անդրիա, Մօտա ճամբէսի.
Պէօյիւքտէրէ, Մ. Ա. Տէմարքի.
Բերա, Մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Մեծ Փողոց.
Շիշլի, Մ. Է. Ռոսի, Պէօյիւքտէրէ ճամբէսի, թիւ 137.
Ղալաթիա, Մ. Ա. Բիրեանց, թիւ 12 Թիւնէլ խան.
Մեծ կղզի, Րէսուլ էֆ.
Մաքրիգիւղ, Մ. Ա. Անկէլիտէս, կայարանի հրապարակ.
Սան Ստեֆանօ, Պէչէճեան էֆ.

17 Գործակալութիւնք օսմ. գլխաւոր քաղաքաց մէջ։

ԱՆԱՏՈԼԸԻ ՕՍՄ. ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երթեւեկութիւն կառախումբերու 1908 սեպտեմբեր 14 (Ն. Տ.) երկուշաբթի օրէն սկսեալ

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԳՈՆԻԱ

ԵՐԹ Կառք. 223 խառն Առ. Ժ. Վ.		ԿԱՅԱՐԱՆ		ԴԱՐՁ Կառք. 224 խառն Իրկ. Ժ. Վ.
12 —	մկն.	Էսկի Շէհիր	ժմն.	3 —
12 42	»	Կէօքճէ Քըսըք	մկն.	2 20
1 39	»	Սապօնճը Բունար	»	1 38
2 33	»	Ալաեունտ	»	12 42
3 14	»	Չէքիւրլէր	»	11 53
4 11	»	Տէօյէր	»	11 05
4 40	»	Իհսանիյէ	»	10 20
5 04	»	Համամ	»	9 53
5 14	»	Կազլըկէօլ համամ	»	9 44
5 41	ժմն.	Աֆ. Գարա Հիսար	մկն.	9 13
6 01	մկն.	Աֆ. Գարա Հիսար	ժմն.	8 53
6 41	»	Պէօյիւք Չօպանլար	»	8 20
7 36	»	Չայ	»	7 33
8 21	»	Իսհագլու	»	6 40
8 45	»	Եասսան	»	6 15
9 16	»	Աք շէհիր	»	5 53
9 48	»	Ազարի քէօյ	»	5 13
10 30	»	Զավուշճը քէօյ	»	4 35
11 08	»	Իլկըն	»	4 03
11 55	»	Գատըն-Խանը	»	3 09
12 50	»	Սէրայ-Ինի	»	2 27
1 22	»	Մէյտան	»	1 47
2 22	»	Բունար-Պաշը	»	12 42
3 —	ժմն.	Գօնիա	մկն.	12 —
Իրկ.				Առտ.

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԷՆԿԻՒՐԻ

ԵՐԹ Կառք. 122 խառն Առ. Ժ. Վ.		ԿԱՅԱՐԱՆ		ԴԱՐՁ Կառք. 121 խառն Իրկ. Ժ. Վ.
1 —	մկն.	Էսկի Շէհիր	ժմն.	11 —
1 44	»	Աք Բունար	մկն.	10 18
2 24	»	Ալըու Քէօյ	»	9 46
3 4	»	Պէյլիք Ախուր	»	8 58
4 9	»	Սարըքէօյ	»	8 1
4 58	»	Պիչէր	»	7 4
5 35	»	Սարըլէր	»	6 27
6 9	»	Պէյլիք Քէօփրիւ	»	6 —
7 3	»	Բօլաթլը	»	5 16
8 21	»	Մալը Քէօյ	»	3 49
9 15	»	Սէնճան Քէօյ	»	2 47
10 —	ժմն.	Էնկիւրիւ	մկն.	2 —
Իրկ.				Առտ.

ՀԱՄԻՏԻԷ - ԱՏԱԲԱԶԱՐ

ԵՐԹ Կառք. 424 խառն Իրկ. Ժ. Վ.		ԿԱՅԱՐԱՆ		ԴԱՐՁ Կառք. 421 խառն Առ. Ժ. Վ.
7 15	մկն.	Համիտիէ	ժմն.	5 03
7 33	ժմն.	Ատա-Բազար	մկն.	4 45

ԱԼԱԵՈՒՆՏ - ՔԷՕԹԱՀԻԱ

ԵՐԹ	Կ. 322 խռ. Առ.	324 խռ. Իր.
Կայարան	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.
Ալաեունտ մկն.	2 35	12 45
Քէօթահեա ժմն.	2 55	1 05
ԴԱՐՁ	Կ. 321 խռ. Առ.	323 խռ. Իր.
Կայարան	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.
Քէօթահեա մկն.	2 —	12 05
Ալաեունտ ժմն.	1 40	11 45

ՀԱՅՏԱՐ ՓԱՇԱ — ԷՍԿԻՇԷՀԻՐ

ԵՐԹ Կառ. Թ. 44 խռ. Ժ. Վ.	Թ. 46 խռ. Ժ. Վ.		ԿԱՅԱՐԱՆ		ԴԱՐՁ Կառ. Թ. 41 խռ. Ժ. Վ.	Թ. 43 խռ. Ժ. Վ.
առ. 12 32	իր. 7 45	մկն.	Քարաքէօյ Կամուրջ	ժմն.	4 44	առ. 11 55 իր.
12 52	8 05	ժմն.	Հայտար Փաշա	մկն.	4 24	11 15
1 22	8 15	մկն.	» »	ժմն.	4 12	10 54
2 37	9 29	ժմն.	Բէնտիք	մկն.	2 58	9 50
2 45	9 40	մկն.	»	ժմն.	2 44	9 39
3 06	10 01	»	Թուզլա	մկն.	2 24	9 17
3 28	10 24	»	Կէպզէ	»	2 02	8 55
3 05	10 48	»	Տիլ Իսքէլէսի	»	1 33	8 26
4 —	10 58	»	Թավշանճըլ	»	1 19	8 16
4 16	11 17	»	Հէրէքէ	»	1 08	8 06
4 37	11 39	»	Եարըմճա	»	12 41	7 42
4 49	11 51	»	Թիւթիւն Չիֆթլիք	»	12 29	7 30
4 59	12 02	»	Տէրինճէ	»	12 18	7 21
5 13	12 18	ժմն.	Իզմիտ	մկն.	12 —	7 06
5 38		մկն.	»	ժմն.		6 41
6 11		»	Պէօյիւք Տէրպէնտ	մկն.		6 10
6 39		»	Սափանճա	»		5 41
7 03		»	Համիտիէ	»		5 25
7 44		»	Կէյվէ	»		4 32
8 04		»	Աք Հիսար	»		4 10
8 33		»	Մէքէճէ	»		3 45
8 57		»	Լէֆքէ	»		3 13
9 32		»	Վէզիր Խան	»		2 38
10 12		ժմն.	Պիլէճիկ	մկն.		2 02
10 24		մկն.	»	ժմն.		1 50
11 32		»	Քարաքէօյ	մկն.		1 —
12 13		»	Պօզիւյիւք	»		12 24
12 59		»	Ին Էօնիւ	»		11 48
1 29		»	Չուքուր Հիսար	»		11 16
իր. 2 07		ժմն.	Էսկի Շէհիր	»		10 40 առ.

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Ընդմէջ Հըլի, Կ. Պոլսոյ եւ Օտեսայի

Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ
Ալպանօ	1069	Տիտօ	4311	Հիտալկօ	1531	Մոնթէպէլլօ	3709	Սաֆֆօ	1119
Ալեփփօ	3607	Տոմինօ	938	Հէրօ	3720	Մերլանօ	3557	Սերպօ	1735
Անճելօ	1541	Տուրօ	2333	Հօրաթիօ	1600	Միլօ	1057	Սիլվիօ	119
Արկօ	2377	Տրակօ	1718	Հուլլ	595	Մոնթէգիւլլօ		Սալեռնօ	1203
Պայարտօ	1822	Տինամօ	504	Իտօ	2854	Մուրիլլօ	3419	Թասսօ	1323
Պորոտինօ	1264	Էկօ	3464	Իտալօ	3540	Նէրօ	1983	Թ. Ուիլսըն	1546
Պըֆֆալօ	4481	Էլտորատօ	1520	Ճիւնօ	1080	Օսլօ	4100	Թրուրօ	3327
[illegible]	1371	Էրատօ	1841	Գոլփինօ	1055	Օթէլլօ	4086	[illegible]	1470
Գալիփսօ	1887	Ֆիտօ	954	Գովնօ	2307	Օրլանտօ	1535	Ուրպինօ	242
Գարլօ	1244	Ֆինլանտօ	1828	Գրաքօ	1700	Բալէրմօ	1637	Վոլօ	1914
Գիթօ	1094	Ֆլամինկօ	349	Լէօ	1058	Փլաթօ	510	Վասօ	1289
Ճիգագօ	2729	Ֆրանչիսքօ	4582	Լորէնցօ	2272	Րինալտօ	3329	Վիլպըրֆորս	2391
Գոնսուէլօ	1831	Կալիլէօ	3060	Լեսպօ	1648	Րոմէօ	1553	Զենօ	1350
Գոլորատօ	4235	Կիթանօ	1148	Լոբէնկօ	3191	Րոլլօ	1613	Զերօ	1200
Գոնկօ	2905	Կուիտօ	1011	Մանզօ	724	Րոզա	1782	[illegible]	
Տարօ	395	Կրոտնօ	1695	Մարէնկօ	1278	[illegible]	128	[illegible]	

Ընդհանուր վաճառքով Հըլէն հոս հասած են.

Քօլենզօ շոգենաւը, նաւապետ Պրանթըն։

Ընդհանուր վաճառքով Հըլէն հոս կը սպասուի

Թոլիօ շոգենաւը, նաւապետ Ֆարն, նոյ. 1ին. Բէօսթէնճէ և Օտեսա։

Դիմել Գործակալներուն՝ Ֆ. ՀԻՒՑ ԷՆՐԻՔՕՑ
Թիւ 22—24, Բիւյիւք Միւմէթ խան, Ղալաթիա 10 50- 3

ՀԱԳՈՒՍՏԻ ՍԻՐԱՀԱՐՆԵՐՈՒՆ

ՀԱՅ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՊԱՏՐԱՍՏ ԶԳԵՍՏԵՂԻՆԱՑ

ԷՄՆԻՅԷԹ

Կ. Պոլիս, Սուլթան Համամ
Դրեսդի Լիոնեի դրամատան վրայի յարկը
հաստատուած

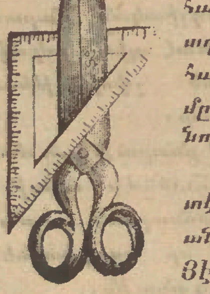

Վերջին նորաձեւութեան համեմատ արանց, կանանց և տղոց համար ամէն տեսակ հագուստներու ձոխ մթերք մը միշտ պատրաստ կը գտնուի։

Ամէնէն աւելի ճաշակի տէր և դժուարահաճ անձեր անգամ գոհ կը մնան ԷՄՆԻՅԷԹի հագուստներէն։

ԳԻՆԵՐԸ ԲԱՑԱՐՁԱԿԱՊԷՍ ՎԵՐՋԻՆ
ԶԵՂՉ ՉԿԱՅ ԲՆԱՒ
ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ ԲԱՑ Է 50—2

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՏԱՐԻՆԵՐԷ Ի ՎԵՐ
ՃԱՆՉՑՈՒԱԾ Է

Միլքմէյտ Պրէնտ

Սուիս Միլք

MILKMAID BRAND

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ
ՍՆՈՒՆԴՆ Է

Ամէն անոնք որ գործածած են այս կաթը՝ կ'ընդունին որ

ՄԻԼՔՄԷՅՏ ՊՐԷՆՏ ՍՈՒԻՍ ՄԻԼՔԸ
ԼԱՒԱԳՈՅՆ Է ՏՂՈՑ ՀԱՄԱՐ
ԿԵՆՍԱԿԱՆ՝ ԿԱՐԵՒՈՐԻ ՀԱՄԱՐ
ԵՒ ԱՄԷՆՈՒՆ ԱԼ ՕԳՏԱԿԱՐ
50—30

Cie RUSSE

Navigation à Vapeur et de Commerce

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ
ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Շաբաթուան երթեւեկութիւններ
Սեպտեմբեր

Դշ. 17/30 Ինէպօլի, Սինօպ, Սամսոն, Օրտու, Կիրասոն, Տրապիզոն, Րիզէ և Պաթում. կէս օրէն առաջ ժամը 10ին։
Դշ. 17/30 Օտեսա. երեկոյեան ժամը 4ին։
Եշ. 18/1 Իզմիր, Պիրէօս և Աղեքսանդրիա. ժամը 10ին։
Եշ. 18/1 Օտեսա. ժամը 4ին։
Ուր. 19/2 Սեվաստոփոլ. ժամը 10ին։
Շբ. 20/3 Օտեսա. ժամը 10ին։
Շբ. 20/3 Տարտանէլ, Միտիլի, Իզմիր, Քիոս, Հռոդոս Մէրսին, Իսքէնտէրուն, Տրիպոլի, Պէյրութ, Հայֆա, Եաֆա, Բոռ-Սայիտ և Աղեքսանդրիա. ժամ 4

50- 20

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՈՔԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Ն. ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

ՍՊԱՍՈՒԱԾ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ
Հոկտ. 11ին, Ֆրիժի, Սեւ ծովէն
Հոկտ. 13ին, Իմէրէթի, Մարսիլիայէն
Հոկտ. 23ին, Ժօնի, Սեւ Ծովէն

ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ
Հոկտ. 12ին, Ֆրիժի, Մարսիլիա
Հոկտ. 14ին, Իմէրէթի, Սեւ ծով
Հոկտ. 23ին, Ժօնի, Մարսիլիա։

Ա. կարգ Բարիզի համար 200 ֆր.
» » Մարսիլիոյ » 160 »
Բ. » Բարիզի » 150 »
» » Մարսիլիոյ » 120 »
Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 ֆր.
Բ. կարգ 185.10 ֆր. (Տիէբի ճամբով)։

Տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալին՝ Թօփհանէ, քարափին վրայ։

15 50—18 Թ. ՌԸՊՈՒԼ

ՄՕՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ճամբորդ եւ ապրանք փոխադրող շոգենաւեր

Ա. ԿԱՐԳԻ	Բ. ԿԱՐԳԻ
Սեդի	Նայլօզրիս
Մինիս	Էմասիս
Րափսիս	Պուզիրիս
Թէյպըր	Մօէրիս
Նարսօն	Ֆայքի
Նավարին	Ֆարօս
	Թիպս

Առաջին կարգի շոգենաւերը շատ հանգստաւէտ են, նաեւ մէջտեղը ընդարձակ սենեակներ ունին, ելեկտրական լուսաւորութեամբ կը լուսաւորուին եւ կին ճամբորդներու համար սենեակներ ունին։

Երկրորդ կարգի շոգենաւերն ալ սահմանափակ թիւով ճամբորդներ կ'առնեն բայց սենեակներ չունին։

Կ. Պոլսէն Լիվըրփուլ Ա. կարգի գին £ 15
» » Բ. » » » 11

Կը խնդրուի վաճառականներէն որ փոխադրութեանց կամ Ղալաթիա մաքսը հանելու համար՝ իրենց նշանագրերը առաջ ղրկեն։

Ամերիկայի եւ Եւրոպայի նաւահանգիստները առնելու համար ապրանքներ կ'ընդունուին։

Դիմել առ Ճ. Վ. ՈՒԻԹԱԼ եւ Ընկ.
Գործակալք
Ուէքիլ խան, Պահչէ գաբու, Պոլիս
ՃԷՄՍ ՄՕՍ Ընկ.
50—15 31 Ճէմս Մօսս, Լիվըրփուլ։

Արտօնատէր ԳԱՐԵԳԻՆ ՓՕՇԱՃԵԱՆ